

Idé, ambition och verklighet

Beskrivning och kritisk granskning av Nordmannätverket 1995-2004

Oktober 2005

Sonia Bentling
Åke Lennander

FÖRORD

Syftet med föreliggande rapport är att beskriva arbetet inom ett nätverk samt att i enlighet med handlingsplanen för Nordisk samverkan inom högre utbildning göra en kritisk granskning och synliggöra det existerande. Upprinnelsen till rapporten var ett veckolångt lärarseminarium/pedagogisk utvecklingskonferens i oktober 2003. Temat för konferensen var att öka kunskaperna om de sjuksköterskeutbildningar som ingår i Nordman nätverket för att få underlag för fortsatt utveckling. Konferensens fokus var att jämföra för att lära, att illustrera möjligheter och hinder för utveckling och öka student- och lärarmobiliteten genom fördjupade kunskaper om skolornas profiler och eventuella specialområden.

Under konferensen framträdde en hel del oklarheter beträffande innebörden i begrepp, utbildningsnivåer, förkunskaper och krav på studenter och kurser i de olika utbildningarna. Rutiner och regler för utvärdering och rapportering varierade och var i många fall tämligen osynlig. Slutsatsen av veckans arbete blev ett beslut om att sammanställa en rapport om Nordman nätverkets 10-åriga verksamhet. Det metodologiska angreppssättet har sin utgångspunkt i pedagogisk komparativ analys och "Benchmarking". Materialet består av dokumentanalyser som illustrerar regelverk och faktisk verksamhet, samt analyser av några studenters och lärares erfarenheter.

Resultaten visar att processen av "planering, beviljande och utfall" varit otydlig. Mellan nätverkets höga ambitioner och planering av mobilitet och det faktiska utfallet uppenbarades ett stort gap. Arbetssituationer och privatliv påverkade möjligheterna att resa. Mobiliteten mellan skolorna har varierat och ökat något. Under åren 1999 – 2003 har totalt 47 lärare och 87 studenter deltagit i utbyten. Rutinerna för att rapportera varierade, liksom innehållet. Studenternas skäl till varför man rest till en viss ort var oklara, medan lärarna ofta valde utifrån ett specifikt intresse. Erfarenheter beskrevs oftast i termer av kulturella upplevelser och personlig utveckling utan tydlig koppling till kompetens - eller kunskapsutveckling. Lärare pekade på betydelsen av förberedelse och uppföljning för studenter, samt stöd och meritering för lärare. Några exempel på pedagogiskt samarbete redovisades men det var svårt att se om den "internationaliserig på hemmaplan", som antas främjas av internationell utbytesverksamhet, har påverkats av nätverkets aktiviteter. Kurser och seminarier har varit välbesökta och givit goda resultat, kombinationen av studenter och lärare var särskilt uppskattad. En preliminär version av rapporten har diskuterats och börjat användas i arbetet med gemensamma kurser vid ett lärarseminarium/nätverksmöte i september 2005.

Arbetet har planerats och datainsamlingen har genomförts av en geografisk sammansatt arbetsgrupp som träffats vid fem tillfällen. I gruppen ingick:
Ing-Marie Backman, fil.mag, adjunkt. Mälardalens högskola, Sverige,
Sonia Bentling, fil.dr, lektor. Mälardalens högskola, Sverige,
Lena Delaplane, fil.mag, adjunkt. Ersta & Sköndal högskola, Sverige,
Ingrid Isaksson von Schmalensee, fil. mag, lektor. Högskolan på Åland,
Åke Lennander, adjunkt. Mälardalens högskola, Sverige.

Den slutliga rapporten har skrivits av Bentling & Lennander

1. INLEDNING, SYFTE OCH METOD.....	1
2. NORDISK SAMVERKAN INOM HÖGRE UTBILDNING	4
2:1 Nordplusprogrammet	4
2:2 Nätverket Nordman.....	7
3. PARTNERSKOLOR	10
4. NÄTVERKSAKTIVITETER	16
4:1 Nätverksmöten.....	16
4:2 Intensivkurser.....	17
4:3 Lärarseminarium	21
5. MOBILITET LÄRARE OCH STUDENTER	23
5:1 Lärarmobilitet	23
5:2 Studentmobilitet	24
5:3 Erfarenheter av lärar- och studentmobilitet.....	26
6. AVSLUTANDE DISKUSSION.....	27
REFERENSLISTA	35
ÖVRIGA KÄLLOR.....	37
BILAGA 1 SAMARBETSAVTAL	38
BILAGA 2 TABELLER ÖVER LÄRAR- OCH STUDENTMOBILITET	42

1. INLEDNING, SYFTE OCH METOD

Att arbeta med internationalisering är en viktig hörnsten i högskolans arbete. Idéerna om samverkan kommer bland annat från UNESCO och WHO. Inom avdelningen rådgivande kommittéer till Nordiska ministerrådet, finns ett organ för forskning, utbildning och informationsteknologi HÖGUT, vars främsta uppgift är att främja nordiskt samarbete och stärka nordisk samverka inom utbildning (Nordiska ministerrådet 2002). HÖGUT har det övergripande ansvaret för att genomföra, följa upp och utveckla Nordiskt utvecklings- och samarbete för lärare och studenter inom högre utbildningsinstitutioner (NORDPLUS-programmet) men även att frågan om internationalisering på hemmaplan aktualiseras. HÖGUTs ambitioner förverkligas genom bidrag till nätverk med olika namn.

Värdet av samverkan bygger på föreställningar om likartade ideologier och frihet att röra sig över gränserna i Europa. Betydelsen av att utveckla en mera allmän kulturell kompetens inom högre utbildning är även globalt förankrad. Brewer (2004) och Leask (2004) skriver båda om universitetens betydelse i internationaliseringsarbetet. De hävdar att ett centralt mål i dagens högre utbildning måste vara att utbilda studenterna till att bli goda medborgare inte bara i sitt land utan i världen, att kunna fungera såväl internationellt som interkulturellt. Nilsson (2000) påpekar att många studenter kommer att arbeta i andra länder men alla kommer att leva i multikulturella samhällen. Internationalisering av läroplaner måste fokusera såväl "tekniska" / kognitiva kunskaper som affektiv kunskap/kompetens med förståelse för kulturella värderingar och livsmönster; begreppen internationalisering och globalisering är komplexa (Allen & Ogilvie 2004).

Teekens (2005) påpekar att tidigare var mobiliteten en personlig erfarenhet, som vanligen handlade om någon aktivitet "långt borta", med en aura av äventyr. Det påverkande eller störde ingen annan än den enskilde studenten och påverkade inte institutionerna. Idag antas däremot internationalisering och mobilitet ge positiva effekter på den akademiska utbildningen i allmänhet, på kulturell medvetenhet, internationell förståelse och även på världsfreden. Bulman-Fleming & Mitchells (2003) hävdar att man måste arbeta för en större integrering av utbytesstudenter och sådana som inte reser ut, att studenter med internationell erfarenhet är en potentiell resurs för internationalisering av kurser och att de måste uppmuntras till att dela med sig av sina erfarenheter i klassrummet.

Enligt Caruana & Hanstock (2003) är internationalisering av läroplaner inte oproblematiskt. Traditionellt definieras universiteten som platser där studenter kommer tillsammans, över nationella gränser för att dela och utveckla kunskap. En "campus culture orientation", som vanligen handlar om att öka antalet internationella studenter och lärare/personal (staff) är den traditionella tolkningen, och beskrivs som "internationalisering genom import". I artikeln ställs frågor om fokus bör riktas mot kursinnehåll och nya utbildningsmetoder, att förmedla globala perspektiv, förbereda för en internationell arbetsmarknad eller om en total omstrukturering av läroplanerna skulle främja dagens mål för internationalisering. En så kallade "ethos approach" vid internationalisering av läroplaner kan till exempel ha olika innehåll som internationella jämförelser eller interdisciplinära program som representerar regioner eller geografiska områden. Inom "vocational arena", det vill säga yrkesutbildningar kommer även krav på internationellt professionellt erkännande, språkkunskaper, "cross-cultural communication" och "intercultural skills" att vara av betydelse.

För att påverka internationaliseringsarbetet vid en institution är det även nödvändigt att belysa de grundläggande värderingar som institutionernas pedagogiska arbete vilar på. Författarna

förespråkar ett holistisk angreppssätt som innebär att integrera erfarenheterna från gäststudenter i utvecklingen av läroplaner med argumentet att varierande utbildningsideologier kommer att påverka internationell samverkan. ”*Filling the pot, or lighting the fire*”, illustrera de två poler mellan vilka många utbildningsinstitutioner befinner sig. Kunskaper och läroplaner emanerar inte ur en enda kultur, innebörden i internationalisering, tolkningar ämnesområdet och nyckelbegrepp inom discipliner varierar. Dessa vanligen tysta överenskommelser måste belysas, problematiseras och diskuteras för att illustrera de olikheter och den bredd (diversity) som utbildningsvärlden agerar inom.

Inom vårdområdet, som är sjuksköterskornas verksamhetsfält, beskrivs ”nursing” som ett globalt åtagande utgående från en gemensam tolkning av synen på människa och den professionella uppgiften. Kompetensen vilar på vetenskaplig grund och kulturellt inlärd föreställningar om vård och omvårdnad, den professionella kunskapen utvecklas i nära samverkan med det omgivande samhället och påverkas av förändringar i omvärlden. Internationell samverkan antas kunna bidra till utveckling av såväl individen som den gemensamma kunskapen (Bentling 1995; Lee 1997; Leninger 1981, 1997; Rolls, Inglis & Kristy 1997; Uhl 1993; Watson 1988; WHO 1993; Woods & Falk 1996). Omeri, Malcolm, Ahern & Wellinton (2003), påpekar att även sjuksköterskeutbildningen påverkas av globalisering och internationalisering vilket ställer krav på att utveckla metoder om utbildning och lärande. Leask (2001; 2004) menar att ny informationsteknologi kan ge möjligheter till internationalisering av läroplaner och att undervisa studenter med varierande kulturell bakgrund kan bredda utbildningserfarenheterna. I en studie som presenteras av Girot & Enders (2004) illustreras hur samverkan mellan akademiska institutioner även har påverkat det omgivande samhället; genom effektiv kommunikation, djupt deltagande och att båda parter känt till och förstått varandras vårdkulturer berikades såväl utbildningarna som samhället.

Precisering av problemet och argument för studien

I HÖGUT rapporten (Nordiska ministerrådet 2002), som anger idéerna och de politiska ambitionerna med nordiskt samarbete, står att förnyelse bara kan ske genom kritisk granskning av det existerande. I internationellt perspektiv påpekas att historiskt har studentmobilitet angivits som den viktigaste vägen till internationalisering av den högre utbildningen (Nilsson 2000), senare studier pekar emellertid på att även andra aspekter som ”Internationalisation at Home” (Wächter 2000), att ta tillvara kulturella variationer på hemmaplan (Otten 2000; Ho, Bulman Fleming & Mitchell 2003), att internationalisera utbildningsplaner (Nilsson 2000) och att formulera utbildningsstrategier (Leask 2000; Teekens 2005) har betydelse för att uppnå de politiska ambitionerna med internationell samverkan.

Trots omfattande insatser i form av nordiska och europeiska utbytesprogram har de senaste decenniernas mobilitet endast omfatta ca 10 % av den totala studentpopulationen. De övriga 90 % berörs i liten eller ingen grad av utbytesverksamheten (Teekens 2005). Enligt Ho, Bulman-Fleming & Mitchell (2003) saknar 95 – 99 % av kanadensiska studenter erfarenhet av att arbeta eller studera utomlands. Problematiken är alltså inte unik för Norden. I de ovan refererade studierna påpekas att studentmobilitet är viktigt, men för att den skall ge full utdelning måste den knytas till hela institutionens arbete med internationalisering. Endast en liten del av högskolans studenter och lärare utnyttjar möjligheten att delta i utbytesstudier, därför är det viktigt att även de som inte reser ut får ta del av kunskaper och erfarenheter som erhålls vid utlandsvistelser. Nätverkens verksamhet är ofta okänd bland dem som inte deltagit

i utbyten, men även bland dem som medverkat saknas övergripande insikter om vad man gjort och vad detta lett till.

Den veckolånga pedagogiska utvecklingskonferensen på Lesbos, Grekland 2003, hade temat att öka förståelsen för sjuksköterskeutbildningarna i nätverket. Inför mötet hade varje institution fått i uppgift att sammanställa material om sin egen högskola med fokus på formalia, som storlek, antal utbildningar och kurser, studenter, lärare, samt förekomst av en eventuell pedagogisk eller vårdvetenskaplig profil. Utifrån ett komparativt perspektiv var syftet att jämföra för att lära samt att illustrera möjligheter och hinder för utveckling av nätverksarbete (Bentling 1992, 1998; BIHUNE 2003) genom att lyfta fram och belysa områden med potential för förändring och utveckling, öka student- och lärarmobiliteten, samt skapa möjligheter till samverkan genom ökade kunskaper om skolornas profiler och eventuella specialområden.

Vid seminarier presenterades och diskuterades materialen liksom frågor om EU-anpassning av betygs-kriterier, internationaliseringsstrategier, kulturkompetens, utbildningsprogram och forskningsområden. Här framträdde en hel del oklarheter och olika tolkningar av innebörden i begrepp, utbildningsnivåer, förkunskaper och krav på studenter och kurser i de olika utbildningarna. I seminarierna illustrerades flera av de svårigheter som följer med internationellt samarbete; man förstår inte allt på samma sätt på grund av olika språk, olika utbildnings- och nationskulturer, varierande formalia och utbildningstraditioner och ideologier. Olika tolkningar av ämnes- (fag-) området, olika krav och förväntningar på professionen liksom varierande strategier för att uppnå de övergripande målen för akademisk sjuksköterskeutbildning och internationalisering var problemområden som behövde belysas för att de övergripande målen skulle kunna uppnås. En slutsats av veckans arbete blev beslutet att som ett första steg sammanställa en rapport om Nordmannätverkets 10-åriga verksamhet.

Syfte och metod

Syftet med föreliggande rapport är att beskriva arbetet inom Norman nätverkets första tio år för att få underlag till en kritisk granskning och en vidareutveckling av arbetet med mobilitet, samverkan i kurser, forskning och internationalisering på hemmaplan. I planering och uppläggning av studien användes en metod som inspirerats av "Benchmarking" (Jackson & Lund 2000). Metoden kan i sin enklaste form karaktäriseras som en strategi för att få människor att tänka utanför sina vanliga ramar. Den beskrivs som en inlärningsmetod med syftet att få deltagarna att identifiera och jämföra aktiviteter för att finna jämförbara styrkor och svagheter och som en samverkans process (collaborative process) som involverar minst två organisationer i en strukturerad process. I boken beskrivs tre olika typer av "benchmarking" ("competitive, functional, generic"). Föreliggande rapport kan hänföras till en "functional" nivå som karaktäriseras av att undersöka aktiviteter/akademiska processer för att belysa vad som pågår.

Ett led i metoden är att deltagarna själva beslutar om vad som skall vara i fokus och hur detta skall undersökas. Man sammanställer vissa överenskomna kriterier som utgör underlag för bedömning och jämförelse (BIHUNE 2003, Daniles, et al 2000, Wirtanen & Mertano 1999). I en rapport från Högskoleverket Sverige (2002) anges att basfakta, förutsättningar, processer och resultat är komponenter som institutioner själva kan genomföra i en självvärderingsstudie. Arbetssättet kommer därmed även att ha inslag av kvalitetsbedömning, då institutionernas verksamhet utsätts för granskning av andra liknande institutioner. Det blir alltså även en form av "peer- evaluation" (Högskoleverket 1997).

I enlighet med den ovan beskrivna metoden planerades upplägg och innehåll av en geografiskt sammansatt arbetsgrupp. Det första förslaget till arbetsrubrik var: ”*Samma problem nu som då?*” Syftet var att rikta tankarna mot vad man gjort och hur utvecklingen varit. Under de första månadernas arbete formulerades nästa rubrik: ”*Fortfarande en osynlig verksamhet?*” som ett resultat av de svårigheter som uppstod då material för analysen söktes och efterfrågades. Med dessa båda frågor i tankarna har datainsamling och analys genomförts. Datainsamlingen startade 2004 och avser tiden från starten 1995 till 2003/2004 beroende på om data inrapporterats och därmed varit tillgängliga.

I analysen har olika metoder använts. I dokumentanalyser (Ödman 1995) illustreras formella regelverk och beslutsvägar; officiella beskrivningar av högskolorna och institutionerna för sjuksköterskutbildning, genomförda intensivkurser och lärarseminarier samt student- och lärarmobilitet. Nätverkets historik bygger på rapporter, minnesanteckningar samt dialoger med kontaktpersoner i nätverket. Personliga erfarenheter från några lärare och studenter illustreras i rapporter och samtal/intervjuer som tolkats i enlighet med en kvalitativ forskningsansats (Kvale 1997). Resultaten redovisas under huvudrubrikerna; Nordisk samverkan inom högre utbildning; partnerskolor, nätverksaktiviteter, mobilitet lärare och studenter samt erfarenheter av lärar- och studentutbyten.

2. NORDISK SAMVERKAN INOM HÖGRE UTBILDNING

2:1 Nordplusprogrammet

I Nordiska ministerrådet, som är den samordnade instansen för samarbetet, representeras regeringarna i de åtta länder/självstyrande områden som ingår i verksamheten. De fem ingående länderna är Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt de tre självstyrande områdena Grönland, Färöarna och Åland. Ministerrådet har sitt säte i Köpenhamn. HÖGUT: s 10 medlemmar, två från varje land, utses av Nordiska ministerrådet, på förslag från respektive land. Medlemmarna representerar utbildningsinstitutioner, från högskolor och universitet och departement. En representant från vart och ett av de självstyrande områdena har rätt att delta med förslag, men har inte någon beslutsrätt. De har dock rätt att få avvikande meningar protokollförda.

I en rapport från Nordiska ministerrådet 2002 stod att den viktigaste uppgiften var att arbeta för samtidighet, sammanhang och synlighet i verksamheten. Vidare påpekades betydelsen av att samordna och stärka insatser för att uppnå gemensamma nordiska politiska målsättningar. De nordiska ländernas och de självstyrande områdenas önskan om samarbete har sin grund i ländernas kulturella samhörighet, människosyn och demokratiska traditioner. Samarbetet skall vara till nytta för innevånarna och stärka den nordisk identitet och främskap. Samarbetet har sin tyngdpunkt inom kultur och utbildning. I principen om nordisk nytta angavs att utgångspunkten i alla projekt måste vara att de värderas i relation till denna nyttoaspekt. Tre utgångspunkter formulerades: Prioritering av verksamheter som ger påtagliga positiva effekter genom samnordiska lösningar; manifestering och utveckling av nordisk samhörighet; ökning av nordisk kompetens och konkurrenskraft.

Kunskap, som en naturlig del av ett kultursamhälle, skall främja såväl personlig kompetens som ett aktivt deltagande i samhället. Att tydliggöra och profiler det speciella med nordiskt tänkande angavs som nödvändigt för utvecklingen i Norden, men även för möjligheten att påverka det europeiska tänkandet om livslång lärande. I rapporten hävdades att förnyelse bara kan ske genom en kritisk analys av det existerande. Ministerrådets överordnade strategi 2002-

2004 angav Norden som föregångsland för utveckling av mänskliga resurser, med kompetens och livslångt lärande som överordnade teman. Tidigare rapporter med titlar som: Nordisk samarbete i en ny tid (1995) Öppen för världens vindar (2000), Ny nordisk dagordning (2001) ger en vink om ambitioner och inriktning.

Följande prioriterade områden angavs i rapporten 2002:

Norden som föregångsregion för *ökad kompetens och livslångt lärande*. Avgörande angavs här vara om utbildning och forskningssektorn kan analysera och finna nya kompetensområden. Det andra var att *stärka kvaliteten i högre utbildning*. Ökad tillgänglighet antogs ge bättre konkurrensen och högre kvalitetskrav. För det tredje önskade man en ökad satsning på *informations- och kommunikationsteknologin* som en förutsättning för globalisering av utbildningen. För det fjärde nämndes en satsning på *ökad internationalisering och mobilitet*. I rapporten angavs att mobilitetsprogrammet Nordplus har varit en lyckad satsning och en vidareutveckling antas kunna bidra till ökad kvalitet och bättre resursanvändning.

I HÖGUT:s handlingsplan för åren 2002-2004 (Nordiska ministerrådet 2002), preciserades de prioriterade målsättningarna:

*** Norden som föregångsland för ökad kompetens och livslångt lärande**

Under denna rubrik behandlades aspekter som social snedrekrytering till högre utbildning och godkännandet av reell kompetens, liksom betydelsen av att ta fram och analysera nya former av kompetenser, med därav följande krav på utbildningsinstitutionerna där starka miljöer normalt kopplats samman med omfattande nationellt och internationellt samarbete.

*** Stärka kvaliteten i högre utbildning**

Olika former för evaluering komplicerar internationellt samarbete. Här framfördes behoven av att utveckla goda indikatorer så att studenter blir bedömda på liknande sätt, samt en samordning med det som pågår inom EU och EUCD. Nödvändigheten av en ökad satsning på forskarutbildning eftersom forskningen är grunden för kunskapssamhället. Här påpekades att ambitionerna är lika men metoderna varierar i de olika länderna. För att ge samhället, institutionerna och studenterna bästa möjliga grund för att bedöma kvalitet är det nödvändigt att utveckla goda indikatorer. För att ge underlag för internationellt "sammenligningar (benchmarking)" bör de nordiska länderna ha en del "felles" indikatorer, samt att man borde intensifiera samarbetet mellan ländernas institutioner för kvalitetssäkring. Ett antagande var att inom Norden uppnår man ökad kunskap genom att utnyttja kompetens och studiekapacitet både regionalt och generellt. Forskning skall vara det grundläggande fundamentet för kunskapssamhället och man borde därför stimulera till mera forskarutbildning.

*** Ökade möjligheter genom informations - och kommunikationsteknologi, IKT**

Även här relaterades till den överordnade politiska målsättningen för att öka antalet lärarutbyten vid universitet och högskolor i Norden. IKT angavs som ett naturligt verktyg för att även utveckla universitetspedagogiken, med nya lärande – och examinations former. Virtuella möten angavs som en ny möjlighet för att organisera och strukturera utbildningar. En första förutsättning var att göra elektronisk kommunikation möjlig såväl nationellt som internationellt, så att utbildningsutbudet blir lätt tillgängligt och kan nås av många. Tillsammans med traditionella utbildningsformer antogs att de virtuella även skulle kunna bidra till att stärka mobiliteten i Norden.

***Främja internationalisering och mobilitet**

HÖGUT skall fortsätta att stimulera mobilitet bland lärare, administratörer och studenter, vilket antas vara utvecklande för såväl den enskilda individen som institutionen och främja

såväl nordisk kompetens som ämnesmässiga/fagliga miljöer. Nordisk mobilitet angavs som en av grundpelarna i internationalisering inom universitet och högskolor. Man konstaterade att det fanns få barriärer för mobiliteten, att man borde arbeta för flexibla arbetsmetoder och olika kombinationer av fysiska och virtuella möten, särskilt inom forskarutbildning och områden med så kallad spetskompetenser. Olika former av nätverk underlättar även möjligheterna att etablera andra internationella kontakter mellan såväl personer som organisationer. HÖGUT följer arbetet med transnationella utbildningar i enlighet med Lissabonavtalet, Bolognaprocessen och WTO-avtalen. I rapporten framhävs att Nordplus måste ses i ett större sammanhang, tillsammans med andra europeiska nätverk, att nya EU medlemmarna från de baltiska länderna, liksom med Nordsjöområdet kommer att kunna ingå i arbetet.

I en bilaga med titel ”*Norden som foregangsregion for udvikling af menneskelige ressourcer*” utvecklades strategin för åren 2000-2004. I bakgrunden angavs att den viktigaste uppgiften för en nordisk strategi är att skapa optimala betingelser för länderna att utnyttja de nordiska möjligheterna och finna dem givande. Det nationella och det nordiska skall berika varandra. Varje enskilt land har sin politiska strategi för utbildning och forskning. Trots detta finns en samsyn som bygger på historisk gemensamma värderingar och liknande metoder för att lösa problem. Ur ett globalt perspektiv är Norden litet vilket innebär att varje land har svårt att skapa den kritiska massa som antas krävas för högt specialiserad utbildning och forskning. Å andra sidan har Norden internationellt ett gott rykte vad både inom forskning och utbildning. Förutsättningar finns alltså för att Norden skall kunna bli en föregångsregion när det gäller utveckling av mänskliga resurser.

I de politiska utgångspunkterna hävdades att Nordisk samverkan kan stärka nationella utvecklingsprocesser, att utvecklingen av mänskliga resurser är nödvändiga för den regionala ekonomin och för utvecklingen av kulturella värden samt att det finns ett samband mellan utbildning och livskvalitet i perspektivet av livslångt lärande. Breda kompetenser, formell och informell kunskap blir viktiga aspekter. Med sin geografiska spridning har Norden den största ytan vilket även ställer krav på att informations-teknologin utnyttjas i alla sina former för att kunna nå människorna även på avlägsna platser och skapa den ”den globala landsbygden”.

I strategin angavs speciellt ökad mobilitet, nätverksbyggen, minimalisering av hinder och ömsesidigt erkännande av studieresultat vara centralt. Planen poängterade även samarbete och att främja samordning av utbildning inom smala och kompetenskrävande utbildningar. Överordnade teman i planen var kvalitet, hållbar utveckling, flexibelt lärande och livslångt lärande. Principen om nordisk nytta innebär att all nordisk verksamhet skall prioritera sådant som ger samnordiska lösningar, utvecklar nordisk samhörighetskänsla, ökar nordisk kompetens. Inom utbildningssektorn manifesteras principen genom att till exempel främja mobiliteten i Norden, stärka den nordliga dimensionen i den europeiska utbildningsgemenskapen, tydliggöra och profilera Norden som en kunskapsregion.

I Nordplus programbeskrivning för läsåret 2005/06 står att de nordiska ländernas och de självstyrande områdenas vilja att bevara och vidareutveckla det nordiska samarbetet har sin utgångspunkt i ländernas kulturella samhörighet, lika människosyn och demokratiska traditioner. Samarbetet har som syfte att vara till nytta för innevånarna och styrka nordisk identitet av gemenskap. Koncentration, effektivt resurs- och kunskapsutnyttjande och stärkande av den nordliga dimensionen i europeiskt och annat internationellt samarbete är nyckelord i de kommande årens nordiska samarbete. Huvudprioriteringen i Nordiska ministerrådet är kultur och utbildning. Satsningarna bör ha en klar nordisk profil, styrka

nordiska nätverk och allmänhetens känsla för Norden som en kulturell utbildnings- och forskningspolitisk enhet.

I en ”Ny nordisk dagordning” anges fem strategiska satsningsområden: *teknologisk utveckling*, särskilt informationssamhällets frågor samt nordisk spetsforskning, *välfärd*, inklusive nordbors rättigheter och möjligheter att leva, arbeta, studera i ett annat nordiskt land samt demografi - och migrationsfrågor, *den inre marknaden* i Norden inklusive samarbete för att avlägsna gränshinder, *samarbete* med grannländer och regioner, *miljö* och hållbar utveckling.

HÖGUT: s ambitioner förverkligas i Nordplusprogrammet genom ekonomiskt stöd till olika nätverk inom högre utbildning. År 2004 fanns det cirka 350 nätverk inom Nordplusprogrammet för högre utbildning (Nordplus-nytt 1/2004). I samarbetsavtalet 2001 (Bil.1) står att nätverkets fyra mål är att främja samarbete genom student - och lärarutbyte, gemensam planering av läroplaner/curriculum och ämnes- och metodutveckling, gemensamma kurser, forskning och utveckling. Nordplus ger bidrag till: nätverk, studentmobilitet, lärarmobilitet, intensivkurser, lärarseminarier för utveckling av läroplaner och gemensamma studieprogram. Deltagande studenter och lärare ska representera minst tre nordiska länder. Nordplus finansierar maximalt 50 % av totalkostnaderna vilket alltså innebär att partnerskolorna finansierar resterande 50 %. Förutom stipendium till studenter och lärare utdelas även resebidrag. Stipendiebeloppet för studenter är, från och med 2004 års utdelning, 180 €per månad och beloppet får ej ändras. Stipendiebeloppet för lärare är, från och med 2004 års utdelning, 355 €per vecka. Storleken på resebidragen bestäms av nätverken utifrån en schablon baserad på avståndet mellan orterna.

Studierna vid värdinstitutionen ska för studenterna omfatta minst en månad och ska fullt ut godkännas vid hemmainstitutionen. Grundprincipen för godkännande ska vara systemet, European Credit Transfer System (ECTS). Lärarutbyten skall omfatta minst en vecka och har ingen övre tidsbegränsning. Omfattningen bestäms av nätverkets stipendietilldelning. Dessutom förekommer intensivkurser med både studenter och lärare där medel kan utdelas för minst en vecka (fem arbetsdagars), samt lärarseminarier. Urvalskriterierna för studenterna är intresse för internationaliseringsverksamhet vid hemskolan, godkända studieresultat, goda språkkunskaper i värdlandets språk eller engelska, goda personliga egenskaper. Hemskolan avgör vem som får åka. Vårdskolan utfärdar utlåtande eller betyg över genomförda studier enligt överenskommelser med partnerskolan. Lärarutbytet följer samma regler men har kortare tid minimitiden är 1 vecka.

2:2 Nätverket Nordman

Nordman är ett av Nordplusnätverken. Nordman består idag av åtta hälsovårdsutbildningar, samtliga högskolor med sjuksköterskeutbildningar. Nordmannätverket har enligt det senaste samarbetsavtalet från 2001 (se bilaga 1) som mål att inom ramen för Nordplusprogrammet främja samarbetet mellan partnerhögskolorna genom student- och lärarutbyte, gemensamt kurs/läroplans utveckling och kursverksamhet men även genom forskning och utvecklingsarbete. Enligt nätverkets ansökan till Nordplus 2005 är fokus nu

- att ur ett nordiskt perspektiv främja internationell förståelse för yrkes- och ämnesmässiga (faglige) likheter och skillnader,
- att främja yrkes- och ämnesmässigt idéutbyte för att höja kvaliteten på utbildningarna,
- att utveckla studenternas yrkes- och ämnesmässiga, kulturella och språkliga färdigheter,
- att främja utbyte av erfarenheter, yrkesmässig kompetens och kulturell utveckling.

Nätverket bildades i Jyväskylä i mars 1995 av sex nordiska skolor med sjuksköterskeutbildning: Mellersta Finlands Hälsovårdsläroanstalt i Jyväskylä, (idag Jyväskylä yrkeshögskola), Ersta högskola (idag Ersta & Sköndal högskola), Sophiahemmets sjuksköterskeskola (idag Sophiahemmet högskola), Vårdhögskolan i Eskilstuna (idag Mälardalens högskola), Sverige, Høgskolen i Agder, Norge samt Sygeplejeskolen i Slagelse, Danmark. Vid det konstituerande nätverksmötet i mars 1995 i Jyväskylä deltog Margareta Andersson, Ersta högskola, Nina Raab, Sophiahemmets sjuksköterskeskola, Reidar Espeland, Høgskolen i Agder, Lena Stangvik-Urbán, Vårdhögskolan i Eskilstuna, Matti Myllyharju, Hannu Ryyänen, Irmeli Katainen, Maritta Pohjolainen, Merja Mikkola samt Inkeri Papp, samtliga Mellersta Finlands Hälsovårdsläroanstalt i Jyväskylä. Ingen deltagare från Slagelse närvarade vid mötet.

Initiativet till bildande av nätverket hade tagits av Matti Myllyharju, lärare i Jyväskylä, som träffat Kin Nicolaysen Holbæk, rektor på dåvarande Sykepleiehøgskolen i Kristiansand på en konferens 1993 i Stockholm. När Høgskolen i Agder fusionerades 1994 med de båda Sykepleiehøgskolorna i Arendal och Kristiansand fann den då nybildade "Avdelningen for Helse og Idrett", anledning att se över sina internationella kontakter. De inbjöd därför samtliga nordiska samarbetspartner till en konferens i Odense våren 1994, som visade att intressenter fanns för att bilda två nätverk, ett större, Nordkvist, med 15 partner och ett mindre med sex partner som senare kom att anta namnet Nordman. Fyra skolor, Høgskolen i Agder, Sygeplejeskolen i Slagelse och de båda Stockholmsskolorna Ersta högskola och Sophiahemmets sjuksköterskeskola valde att delta i bägge nätverken. Parallellt med detta hade dåvarande Vårdhögskolan i Eskilstuna, sannolikt på hösten 1994, tagit kontakt med Høgskolen i Agder för att återuppta ett samarbete som tidigare funnits med Sykepleiehøgskolen i Kristiansand.

På nätverksmötet 1998 utökades nätverket med ytterligare två skolor för att balansera den svenska övervikten. På förslag från de danska och finska skolorna tillfrågades Sygeplejeskolen i Viborg och dåvarande Ålands Yrkeshögskola/Ålands Vårdinstitut (idag Högskolan på Åland) om att bli nya partner. Sygeplejeskolen i Viborg deltog första gången på nätverksmötet i Eskilstuna 1999 och Ålands Yrkeshögskola / Ålands Vårdinstitut anslöt på mötet i Viborg år 2000. Avtalet mellan samtliga partner i nätverket reviderades år 2001 i Mariehamn där bland annat principerna för samverkan mellan vårdinstitution och hemma-institution reglerades.

Varje skola har en eller två lärare som fungerar som skolans kontaktpersoner gentemot nätverket. De har ofta även ett uppdrag som internationell koordinator på hemmaplan, på Sophiahemmet högskola finns istället en internationell kommitté, med ansvar för frågor kring mobilitet av både studenter och lärare. Nätverkets koordinator, som utses för två år i taget, skriver nätverkets årliga ansökan till Nordplus, administrerar utbetalning av lärar- och studentstipendier samt sköter den ekonomiska redovisningen och andra gemensamma frågor. Partnerskolornas kontaktpersoner deltar i det årliga nätverksmötet tillsammans med nätverkets koordinator då man drar upp riktlinjer för det kommande årets arbete. Nätverkskoordinator de första sju åren (1995 - 2001) var Hannu Ryyänen, Jyväskylä yrkeshögskola. Elsebeth Larsen, Viborgs sygeplejeskole tog över inför arbetet med Nordplus-ansökan år 2002. Från och med 2004 är Åke Lennander, Mälardalens högskola, koordinator. En hemsida för nätverket på Internet har producerats av nuvarande koordinerande institution, Mälardalens högskola, se <http://www.mdh.se/ivf/internationellt/avtal/nordman/index.shtml>

De första åren utgjordes verksamheten i nätverket huvudsakligen av nätverksträffar en till två gånger per år där syftet var att sammanställa underlag inför nästa ansökan till Nordiska ministerrådet. Nätverket startade i blygsam skala med ett ganska begränsat student- och lärarutbyte mellan skolorna. En idé växte fram om att utveckla ett nordiskt sjuksköterskefagligt (ämnes- och yrkesmässigt) utbyte med fokus på klinisk utbildning och då särskilt handledning/vägledning i klinisk utbildning.Handledningstemat och kopplingen teori praktik blev också temat för den första intensivkursen som genomfördes 1998 med 34 deltagare. I september 2001 genomfördes nästa intensivkurs med samma tema med 37 deltagare. Ett lärarseminarium/pedagogisk veckokonferens genomfördes i september 2003 med 21 lärare med temat sjuksköterskeutbildning i ett komparativt perspektiv.

Studentutbyten i den kliniska utbildningen påbörjades 1996/1997. De första dokumentanalyserna gav en bild av nätverkets ambitioner avseende såväl student- som lärarmobilitet. Under åren 1996/1997 planerades till exempel för 19 studentutbyten, 1997/98 för 9 och 1999/2000 för 30 utbyten med en jämn fördelning av resande till och från de olika skolorna i nätverket. Under åren 1996 - 2002 var tilldelningen av stipendier större än efterfrågan varför alla som sökte fick stipendier. År 2003 ökade efterfrågan och under 2004 fanns till och med viss överbokning varför den ”först till kvarnprincip”, som tidigare använts övergavs. För att motverka slumpen beslutades på nätverksmötet 2004 om en fördelning som innebar att samtliga partner får del av stipendierna. Studentmobiliteten har därefter successivt ökat till att år 2003 omfatta ett 25-tal studenter (se bilaga 2, studentmobilitet).

Lärarytbytena startade 1996 och innebar i princip ett lärarstipendium per partnerskola och år. Utbytena innebär huvudsakligen veckovisa besök och omfattade 2003 ett 10-tal personer, (se bilaga 2, lärarmobilitet). Genomgången av de tidiga dokumenten visade vid en närmare analys nätverkets ambitioner och planering men inte den faktiska mobiliteten. Den planerade verksamheten kom slutligen att bestämmas av enskilda individers möjligheter och vilja att resa till ett annat land. Det blev uppenbart att flera faktorer påverkade processen från planering till utfall och att nya källor för datainsamling måste sökas. Arbetet med datainsamlingen till föreliggande rapport har lett fram till följande figur som åskådliggör arbetsprocessen i nätverket. Figuren växte successivt fram när tolkningsprocessen efter hand illustrerade varför olika insamlade data från samma år skiljde sig åt.

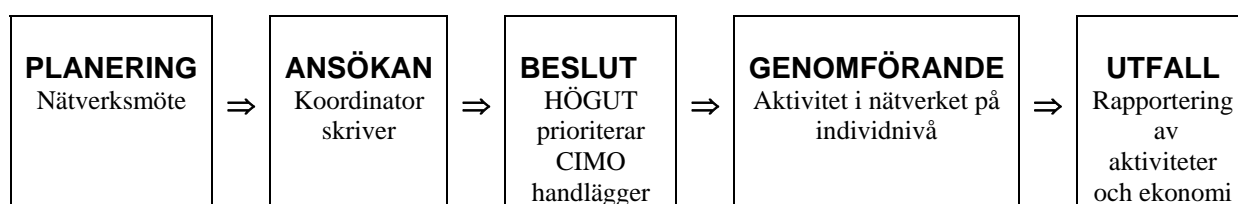

Fig 1. Nätverkets arbetsprocess, från planering till utfall

Figurens rutor illustrerar stegen i processen från planering till faktiskt utfall. Ruta ett, *Planering*, beskriver starten i processen. På nätverksmötena sker en inventering av partnerskolornas önskemål och behov av mobilitetsstipendier för såväl lärare som studenter, i idéer till kurser och mobilitet inför kommande Nordplusansökan framförs, diskuteras och rangordnas. Ruta två, *Ansökan*, illustrerar nästa steg då nätverkets koordinator författar ansökan till Nordplus utifrån nätverksmötets intentioner. Ruta tre, *Beslut*, illustrerar den offentliga, formella nivån där HÖGUT gör de årliga prioriteringar varefter ansvarigt Nordpluskontor (från 2004 Centret för internationellt personutbyte i Helsingfors, CIMO) handlägger och fattar beslut om de olika nätverkens tilldelningar utifrån HÖGUT:s prioriteringar. Ruta fyra, *Genomförande*, beskriver en individuell nivå som styrs av personliga

prioriteringar. När årets lärar- och studentmobilitet liksom eventuella kurser ska genomföras beror mycket på om kontaktpersonerna lyckas intressera den egna skolans lärare och studenter för att resa iväg på ett utbyte eller delta i en intensivkurs. Genomförandet förutsätter intresse, tid och engagemang och beror sannolikt även på stöd eller hinder från individens sociala nätverk, arbetssituation och institutionen ledning. Ruta fem, beskriver det faktiska *Utfallet*. Nätverkets koordinators redovisar nästföljande år till CIMO vad som har skett; lärar- och studentmobilitet, genomförda kurser och nätverkets förbrukning av tilldelade stipendiemedel. Exempelvis redovisas studentmobilitet på följande sätt: *Kvinnlig student (24 år), 2 månader SF Mariehamn -> S Västerås*. Ekonomisk tilldelning redovisas i termer av intäkter och kostnader i samband med nätverksmöten och kurser.

3. PARTNERSKOLOR

I följande kapitel presenteras de skolor som ingår i nätverket. Varje skola har ombetts lämna uppgifter om högskolan i en allmänbeskrivning, en beskrivning av institutionen (utbildningsprogram, examinationsrätt etcetera) antal studenter på hela högskolan och på institutionen/i programmen, antal anställda och kompetensprofil inom kollegiet. Slutligen efterfrågades förekomst av eventuell pedagogisk - eller forsknings profil eller något annat unikt som man vill framföra. De ingående skolornas egna beskrivningar redovisas på det språk som man själv använt. Detta betyder att texten i kapitel 3 kommer att vara ”skandinavisk”.

Danmark

Det finns två danska skolor i nätverket: Sygeplejeskolen i Slagelse och Sygeplejeskolen i Viborg.

Sygeplejeskolen i Slagelse, <http://www.sygeplejeskolen-slagelse.dk>

CVU Sjælland

8 institutioner med uddannelse til professionsbachelor
--

5000 studenter <i>däruv</i>

Sygeplejeskolen i Slagelse

500 sygeplejestuderende

34 lærere

Sygeplejeskolen ligger i Slagelse i Vestsjællands Amt, ca 90 km fra København. Skolen er en monofaglig uddannelsesinstitution, hvor der er ca. 500 sygeplejestuderende, som tager en professionsbachelor i Sygepleje. Der er ca. 34

lærere ansat på skolen.

Sygeplejeskolen er en del af Center for Videregående Uddannelse (CVU Sjælland), hvor der tilbydes følgende uddannelser, som alle benævnes professionsbachelor : lærer, pædagog, sygepleje, sundhed og ernæring. Der er ca 5000 fuldtidsstuderende i alt fordelt på 8 uddannelsesinstitutioner - 3 pædagogseminarier, 2 sygeplejeskolen, 2 lærerseminarier og 1 seminarium med uddannelse i ernæring og sundhed. Desuden tilbyder CVU Sjælland en del efter - og videreuddannelseskurser indenfor samme fagområder. Se mere på www.cvusj.dk

Uddannelsen er tilrettelagt som 3½ års fuldtidsstudier, enten som traditionelle studier eller som fjernstudier. Desuden er der mulighed for merituddannelse på 2½år eller 3 år afhængig af den enkelte studerendes tidligere meriterende studier og uddannelser. Se mere på skolens hjemmeside (se länk ovan).

Profil: Skolen roser sig af at være meget flexibel - forstået på den måde at vi arrangerer uddannelsesforløb under stor hensyntagen til den enkelte studerendes muligheder og forudsætninger. I den forbindelse var vi den første skolen i Dk, som tilrettelagde sygeplejestudiet som fjernstudie. Desuden har vi merituddannelse for nogle, som tidligere har arbejdet som social og sundhedsassistenter eller andre kortere sundhedsuddannelser.

Sygeplejeskolen i Viborg Amt, www.sygeplejeskolen.com

Sygeplejeskolen i Viborg Amt 2 geografiske afdelinger: Viborg & Thisted cirka 475 studenter 44 ansåttlda varav 28 lärare

Sygeplejeskolen har 2 afdelinger, der ligger i Viborg og Thisted. Viborg ligger midt i Jylland og der er en times kørsel i tog til Århus og fire timers kørsel i tog til København. Thisted ligger yderligere 1½ times kørsel nordpå. Skolen udbyder sygeplejerskeuddannelsen samt efter- og videreuddannelser til sundhedsfagligt personale på diplom- og masterniveau. Masteruddannelsen udbydes i samarbejde med Deakin University, Melbourne Australien. Der er desuden etableret en fælles forskningscenter i samarbejde med Sygehus Viborg. Sygeplejeskolen har desuden tilknyttet en ph.d.-gruppe.

Hvert år starter 110 nye sygeplejestuderende på afdelingen i Viborg og ca. 48 på afdelingen i Thisted. Skolen har i alt 44 ansatte, hvoraf de 28 er undervisere. Afdelingen i Viborg er monofaglig, mens afdelingen i Thisted er placeret i et nyt uddannelseshus sammen med to andre uddannelser. Uddannelsen har fået ny bekendtgørelse i 2001 og giver nu ret til titlen: *professionsbachelor i sygepleje*. Uddannelsen har et samlet omfang på 210 ECTS point. Heraf er 120 ECTS point teoretiske studier og 90 ECTS point kliniske studier.

I Viborg Amt har vi valgt at opdele uddannelsen i 7 studieenheder, der hver har sit specielle fokus. Især 5.studieenhed kan have interesse for udvekslingsstuderende. Den har titlen: *Sygepleje som tværfaglig, tværkulturel og samfundsmæssig praksis*. Denne studieenhed udbydes hvert efterår som et internationalt modul, hvor undervisningen foregår på engelsk. Målgruppen er alle interesserede, men specielt studerende fra de skoler, vi allerede har samarbejdsaftaler med i Australien, Europa og Norden. Studerende fra disse skoler kan deltage gratis. Se mere på skolens hjemmeside: www.sygeplejeskolen.com/intern/int_int_modul.htm

På begge afdelinger er der et aktivt studiemiljø. Der er bl.a. ansat en studerende som international tutor. En af hendes opgaver er at introducere udvekslingsstuderende til skolen og i byen. Der er mange sociale aktiviteter på skolen med fx fredagscafé, ligesom der jævnligt arrangeres skolefester. På afdelingen i Viborg er der desuden en herreløge forbeholdt skolens mandlige studerende.

Profil: Underviserne på skolen arbejder lige nu med udviklingsprojekter, der omhandler undervisningsevaluering, brug af IT i uddannelsen, tværfaglige elementer og hvordan de studerendes analytiske kompetencer udvikles gennem studiet. Sideløbende hermed arbejder den enkelte underviser og leder på skolen kontinuerligt med egen faglige udvikling og opkvalificering.

Finland

Den finska skolan i nätverket är **Jyväskylä yrkeshögskola/Jyväskylä Polytechnic, The School of Health and Social Care**, Jyväskylä, <http://web1.jypoly.fi/English/index.htm>

Jyväskylä Yrkeshögskola/Polytechnic
7 utbildningsinstitut
7900 studenter
600 anställda
School of Health and Social Care
1090 studenter *varav*
470 vårdstudenter
110 anställda *varav* 5 disputerade lärare

Jyväskylä yrkeshögskola är en av de attraktivaste yrkeshögskolorna i Finland. Yrkeshögskolan är ett multidisciplinärt expertsamfund som, förutom i Jyväskylä, även är verksam i Saarijärvi och Jämsänkoski. På Jyväskylä yrkeshögskola finns sju utbildningsenheter: kultur, företagsekonomi, teknik och kommunikation, institutet för informationsteknologi, institutet för naturbruk, hälsovård och det sociala området, turism-, kosthålls- och ekonomibranschen samt institutionen för yrkespedagogisk lärarutbildning. Antalet studenter på Jyväskylä yrkeshögskola är cirka 7900. Högskolan har över 600 anställda.

Hälsovård och det sociala området har cirka 1090 studenter och utbildningsprogrammet i vårdarbete cirka 470 studenter. Antalet anställda är 110, varav fem är disputerade lärare, sju licentiater och åtta doktorander. Övriga stadigvarande lärare har magisterexamen.

Vi utbildar social- och hälsovårdsstudenter till experter på välfärd. Hos oss kan man utbilda sig på kandidatnivå (Bachelor Degree) till fysioterapeut, rehabiliteringshandledare, barnmorska, sjukskötare, hälsovårdare, tandhygienist, ergoterapeut eller socionom. Vår utbildningsbransch erbjuder även möjligheter till kompletteringsutbildning, specialiserande studier eller en postgradual magister examen (Master of Health Care). I utbildningsprogrammet för vårdarbete söker man direkt till respektive inriktningsalternativ: vårdarbete, barnmorska eller hälsovård. Studierna i vårdarbete omfattar 210 ECTS, studierna i hälsovård 240 ECTS och studierna till barnmorska 270 ECTS. Det är också möjligt att studera vårdarbete på engelska omfattande 210 ECTS.

Jyväskylä yrkeshögskolas hälsovård och det sociala området har sina strategiska tyngdpunkter i följande profilområden: åldrande, mentalhälsokunnande, entreprenörskap och kunnande i utnyttjande av informationsnätverk.

Norge

Den norska skolan i nätverket är **Høgskolen i Agder, Helse-og idrettsfag**, Arendal och Kristiansand, www.hia.no/helid

Høgskolen i Agder
3 campus: Kristiansand, Grimstad, Arendal
7 fakulteter
8000 studenter
950 anställda
Fakulteten for Helse- og Idrettsfag
5 studieenheter
1400 studenter
250 nybörjare varje år i sykepleieutdanning
100 anställda

Høgskolens virksomhet foregår i studiebyene: Kristiansand, Grimstad og Arendal på Sørlandet mellom 250 – 320 km fra Oslo. Høgskolen i Agder ble etablert 1. august 1994. Den er den næst største av de 25 statlige norske høgskolene med over 8000 studenter og ca. 950 ansatte. Høgskolen er inndelt i 7 fakulteter der et av fakultetene er Fakultet for helse- og idrettsfag.

Fakultetet for helse- og idrettsfag har ca. 1400 studenter og ca. 100 ansatte. Dette fakultetet har studietilbud både i Kristiansand og Arendal. Fakultetet er inndelt i 5 studieenheter:

Studieenhet – ernæring mat og kultur

Studieenhet – idrett

Studieenhet sykepleie, inklusiv videreutdanninger i sykepleiefag og oppdragsstudier

Studieenhet – tverrfaglige videreutdanninger

Studieenhet – vernepleie

Fakultetet tilbyr bachelor i sykepleie, vernepleie og idrett . Fakultetet har et bredt spekter av helse- og sosialfaglige videreutdanninger samt videreutdanning i veiledningspedagogikk. Det tilbys mastergradsstudium i idrettsvitenskap og det planlegges mastergradsstudium i psykisk helsearbeid med mulig oppstart i 2005.

Bachelorprogram i sykepleie er et grunnstudium som gir 180 studiepoeng – 3 år i Kristiansand og Arendal og 4 årig deltidstudium i Flekkefjord og Byremo. Studiet følger rammeplan for sykepleierutdanning (av 2000 og 2004) der de praktiske studier utgjør 90 studiepoeng. Det blir hvert år tatt opp ca. 250 sykepleiestudenter. Det er opptak en gang i året - hver høst. Flere av de ansatte i sykepleierutdanningen holder på med doktorgradsutdanning.

Når det gjelder profil framhåller fakulteten at i relasjon til helsefag finns en profilering mot psykisk helse, helseinformatikk og eldreomsorg.

Sverige

Det finns tre svenska skolor i nätverket: Ersta & Sköndal högskola, Mälardalens högskola och Sophiahemmet högskola.

Ersta & Sköndal högskola, Stockholm, www.esh.sssd.se

<p>Ersta & Sköndal högskola 2 campus: Ersta och Stora Sköndal 900 studenter 100 anställda Institutionen för Vårdvetenskap 500 studenter 36 anställda varav 29 lärare varav 41 % disputerade</p>

Vid Ersta & Sköndal högskola bedrivs grund- och vidareutbildningar samt forskning i vårdvetenskap, socialt arbete, vårdetik, diakoni, teologi och kyrkomusik. Högskolan bildades 1 januari 1998 genom sammanslagning och integrering av högskoleutbildningar, forskningsverksamheter och vidareutbildningsprogram vid Ersta diakonisällskap och Stiftelsen Stora Sköndal. Högskolans institutioner är fördelade på två campus – Ersta och Stora Sköndal – med tillsammans c:a 900 studenter och c:a 100 anställda.

Vårdvetenskap, campus Ersta

Inom institutionen bedrivs flera utbildningar, c:a 500 studenter är inskrivna på de olika utbildningarna:

Sjuksköterskeprogram 3 år, 180 ECTS, (Bachelor of Nursing), samordnat sjuksköterske- och socionomprogram med inriktning mot äldreomsorg, 240 ECTS, (Bachelor of Nursing, specialized in care of the elderly), specialistsjuksköterskeutbildning i psykiatrisk vård, 60 ECTS, (Psychiatric Care Specialist Nursing), magisterkurser i omvårdnad (Master of Nursing) samt oppdragsutbildningar.

Antalet anställda på institutionen är 36. Av dessa är 12 disputerade lärare varav 4 docenter och 2 professorer.

Profil: Sjuksköterskeutbildningen vid Ersta & Sköndal högskola är landets äldsta. Den startades år 1851 av Marie Cederschiöld som studerade samtidigt med Florence Nightingale i Kaiserswerth i Tyskland. Från början gav utbildningen behörighet inom såväl omvårdnad som diakoni. Utbildningarna skildes åt 1944. Sjuksköterskeutbildningen vid Ersta Sköndal högskola leder till såväl yrkes- som en akademisk examen. På hösten 2003 började PBL, problembaserat lärande, att användas som pedagogisk metod inom sjuksköterskeutbildningen.

År 2000 startade den första utbildningen i det samordnade sjuksköterske- och socionomprogrammet med inriktning mot äldreomsorg, 240 ECTS. Detta är den enda utbildningen i landet med den inriktningen. Det specifika syftet med det 4-åriga samordnade utbildningsprogrammet är att ge fördjupad kompetens inom vård av äldre och sådana kunskaper i organisation, ledarskap och utvecklingsarbete som kan bidra till kvalitetsutveckling av äldreomsorgen. Genom att integrera omvårdnad och socialt arbete skall utbildningen skall också bidra till en helhetssyn på människan samt skapa en mötesplats för två inom yrkesfältet viktiga professioner, sjuksköterskans och socionomens.

Mälardalens högskola, Institutionen för Vård- och Folkhälsovetenskap, Eskilstuna och Västerås, www.mdh.se/ivf

<p>Mälardalens högskola 2 campus: Eskilstuna och Västerås 9 institutioner 60-tal utbildningsprogram 15000 studenter 1000 anställda Institutionen för Vård- och Folkhälsovetenskap 2000 studenter varav 1000 sjuksköterskestudenter 130 anställda varav 110 lärare varav 30 % disputerade</p>
--

På Mälardalens högskola finns totalt 15 000 studenter och cirka 1000 anställda. Huvudorterna Eskilstuna och Västerås ligger på var sin sida om Mälaren med 47 km mellan orterna och avståndet till Stockholm är cirka 110 km. Högskolan har nio institutioner. Verksamheten är bred och omfattar utbildning inom ett 60-tal program och 600 kurser liksom forskning från teknik, naturvetenskap, ekonomi, humaniora, till lärarutbildning och vård.

Institutionen för Vård- och Folkhälsovetenskap, IVF, är värd för sjuksköterskeprogrammet (180 ECTS), folkhälsovetenskapliga programmet (180-240 ECTS), sjukgymnastprogrammet, (180 ECTS), barnmorskeprogrammet (90/97,5 ECTS). Dessutom ges specialistutbildningar för sjuksköterskor (60–75 ECTS) inom akutsjukvård, psykiatrisk vård, distriktsköterskeutbildning. Specialistutbildningar med flexibelt kursval ges inom vård av äldre samt allmän hälso- och sjukvård med inriktning kirurgisk vård alternativt internmedicinsk vård. Fristående kurser ges i vårdvetenskap, medicinsk vetenskap, vårdpedagogik, folkhälsovetenskap och sjukgymnastik.

IVF har examensrättigheter för kandidat- och magisterexamen (Bachelor- respektive Masterexamen) i folkhälsovetenskap och i vårdvetenskap, kandidatexamen i sjukgymnastik samt yrkesexamina för sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor, barnmorskor och sjukgymnaster. Antalet studenter på IVF är cirka 2000 varav drygt 1000 är sjuksköterskestudenter. IVF har drygt 130 anställda, 33 är disputerade lärare varav 5 docenter och 5 professorer. 23 lärare/doktorander är inskrivna i forskarutbildning. IVF ingår i nationella forskarskolan inom vård och omsorg samt ger årliga forskarutbildningskurser i samverkan med Växjö universitet.

IVF: s profilområden inom forskningen håller på att formeras framför allt inom äldrevård, kvinnors och barns hälsa men även inom vårdvetenskaplig grundforskning liksom professionsforskning ur genusperspektiv samt inom folkhälsovetenskap hälsofrämjande insatser i arbetsmiljön.

Sjuksköterskeprogrammet ges från hösten 2003 även som distansutbildning via Internet. Hösten 2004 har sjuksköterskeprogrammets utbildnings- och kursplaner förnyats genom att teoretiska och praktiska moment från flera ämnen integreras i gemensamma kliniska professionsblock omfattande 60 ECTS.

Sophiahemmet Högskola, Stockholm, <http://www.sophiahemmethogskola.se/>

Sophiahemmet högskola 900 studenter varav 320 sjuksköterskestudenter 40 specialistutbildningsstudenter 600 studenter i uppdragsutbildning 65 anställda varav 38 lärare varav 30 % disputerade

Sophiahemmet Högskola driver grund- och vidareutbildning av sjuksköterskor. Vid högskolan bedrivs också forskning och forskarutbildning inom omvårdnadsvetenskap och närliggande områden samt en omfattande uppdragsutbildningsverksamhet inom vårdområdet.

Högskolan har sitt ursprung i den sjuksköterskeutbildning som drottning Sophia startade 1884 under namnet ”Drottningens sjuksköterskeskola”, som genom en nydanande tanke att integrera klinisk och teoretisk undervisning i utbildningen ville bidra till en kvalitetshöjning av den svenska sjukvården. Inspirationen hämtade drottningen från den sjuksköterskeutbildning som Florence Nightingale grundat vid St. Thomas Hospital i London.

Huvudman är Sophiahemmet, en ideell förening som har till syfte att främja god omvårdnad genom att driva Sophiahemmet Högskola, bedriva hälso- och sjukvård och rehabilitering vid Sophiahemmet samt stödja patientnära forskning inom dessa områden.

Högskolan har totalt cirka 800 – 900 studenter. Av dessa finns cirka 320 heltidsstuderande i det 3-åriga sjuksköterskeprogrammet. Specialistutbildning av sjuksköterskor inom vård av äldre bedrivs sedan år 2003 och omfattar cirka 40 studenter. Vidare bedrivs campus- och nätbaserad högskolepoänggivande uppdragsutbildning inom vårdområdet i samverkan med Sophiahemmet Uppdragsutbildning AB. Bland dessa utbildningar märks programmet omvårdnad 21 – 60 poäng (31- 90 ECTS) för sjuksköterskor examinerade före 1993 års studiegång samt specialistutbildning i demensvård för undersköterskor. I uppdragsutbildningarna deltar årligen ca 600 studenter.

Profil: Högskolan har en uttalad omvårdnadsprofil som i kombination med medicinsk vetenskap, beteendevetenskap och ledarskapsutbildning borgar för ett professionellt omvårdnads-kunnande hos den utbildade sjuksköterskan. Sophiahemmet Högskola kännetecknas av den lilla högskolans unika möjligheter att i en trygg och personlig studiemiljö och i samverkan med omvärlden bedriva modern, studentcentrerad högskoleutbildning som i alla avseenden håller högsta kvalitet och som genom flexibilitet och valbarhet i kursutbudet tillgodoser studentens individuella behov och intresseinriktning.

Personalgruppen består av 65 personer. Av dessa är 38 lärare varav 10-talet är lektorer.

Åland

Den åländska skolan i nätverket är: **Högskolan på Åland**, Mariehamn www.ha.aland.fi

Högskolan på Åland 370 studenter 60 anställda Utbildningsprogram Vård 48 studenter 3 lärare
--

Åland, har en befolkning på ca 25 000 invånare. Av dessa bor nästan hälften i Mariehamn där även sjukhuset är beläget. Man har färjeförbindelser med Sverige flera gånger per dag, och språket på Åland är svenska.

Högskolan på Åland innefattar två institutioner, institutionen för ekonomi, turism och vård (ETV) och institutionen för sjöfart och teknik (ST), samt enheten för öppen högskoleundervisning (ÖH). Högskolebiblioteket verkar i samråd med Mariehamns stads bibliotek och en högskolebibliotekarie är anställd av högskolan och två

biblioteksassistenter arbetar för högskolans studerande och lärare i form av köptjänster. På högskolan finns ett 60-tal anställda.

Högskolan på Åland har idag ca 370 studerande fördelade på sju utbildningsprogram. Utbildningsprogrammet för vård med omfattning av 140 studieveckor (210 ECTS) hör till institutionen för ekonomi, turism och vård och har för närvarande 48 studerande. Den examen de erhåller är yrkeshögskoleexamen i hälsovård (sjukskötare YH).

Utbildningsprogrammet vård har tre tjänster, och en timlärare på heltid. Samtliga befattningsinnehavare har magisterexamen, och två är även doktorander.

Det finns möjligheter att avlägga akademiska poäng vid öppna högskolans akademiska kurser vilka anordnas i samarbete med främst Åbo Akademi. Studerandes examensarbeten kan genomföras som utvecklingsarbeten (främst då beställningsarbeten) inom högskolans utbildningsprogram.

När det gäller profil förs diskussioner mellan de finlandssvenska yrkeshögskolorna för att etablera skilda profilområden samtidigt som samarbetet mellan (yrkes)högskolorna intensifieras för att kunna erbjuda en mångsidig påbyggnadsutbildning. Högskolan på Åland har ett nära samarbete med övriga finlandssvenska yrkeshögskolor och finska yrkeshögskolor förutom det nordiska samarbetet som Nordplus erbjuder.

4. NÄTVERKSAKTIVITETER

4:1 Nätverksmöten

De årliga nätverksmötena kan beskrivas som nätverkets styrelsemöten. Sammanlagt har 13 nätverksmöten genomförts under åren 1995 – 2004, vanligtvis på en fredag – lördag med torsdag och söndag som resdagar. Några gånger har mötena tagit fler än två dagar i anspråk. Vissa år, 1996, 1997 och 2000, har såväl ett vår- som ett höstmöte ägt rum. År 2003 genomfördes mötet i samband med en veckas lärarseminarium/pedagogisk konferens. Nätverkets sammankomster, som illustrerar i tabell 1, bygger på en genomgång av arkiverade program:

Tabell1. Nätverksmöten 1995 – 2004

1995	Jyväskylä	11 – 14 mars
1996	Kristiansand	2 – 3 februari
1996	Stockholm	19 – 21 september
1997	Jyväskylä	14 – 15 februari
1997	Västerås	26 – 27 september
1998	Slagelse	23 – 24 januari
1999	Eskilstuna	22 – 23 januari
2000	Jyväskylä	14 – 15 januari
2000	Viborg	6 – 7 oktober
2001	Mariehamn	5 – 6 oktober
2002	Stockholm	4 – 5 oktober
2003	Metochi, Lesbos	1 oktober
2004	Slagelse	24 – 25 september

Ansvar för det årliga nätverksmötet alternerar mellan de olika skolorna. Till mötena skickas en inbjudan tillsammans med programmet till varje partnerskola. Under mötet lämnas aktuell information, det fortsatta arbetet diskuteras och planeras, ansökningar om finansiering av lärar- och studentstipendier liksom av intensivkurser förbereds. Ansökningarna skrivs därefter av nätverkets koordinator. Vidare har frågor om gemensamma avtal och mål för arbetet liksom utvidgning av nätverket, kursplaner till intensivkurser, handledning av studenter, utvärderingar, hemsida för nätverket stått på programmet. Den skola som stått som värd har presenterat delar av sin verksamhet, kulturella inslag eller studiebesök har också varit en given del av programmet.

Kommunikationen på mötena sker mestadels på ”skandinaviska”, det vill säga svenska, danska eller norska som tillrättalagts efter behov. Svenskar och finländare har ibland svårigheter att förstå danskan; krav på att tala tydligare, långsammare och att räkneorden är obegripliga har framförts, men även svenskan kan vara svår för danskarna att förstå. Finländarna tar emellanåt till engelska språket när de inte finner rätt term eller nyans. Ofta får de svar på danska, norska eller svenska men ibland går hela samtalet över till engelska.

På nätverksmötet i Agder i januari 1996 framkom idén om att ansöka om en gemensam intensivkurs med fokus på klinisk handledning/vägledning. Tyvärr beviljades inte några medel varför nya tag togs på det följande mötet i Stockholm. Därefter startade ett omfattande kursutvecklingsarbete. Inför mötet i september 1996 hade samtliga partner uppmanats att förbereda sig med att formulera vad en intensivkurs skulle innehålla för att kursen skulle kännas angelägen och ha tillräckligt hög kvalitet. Enligt Nordplusreglerna är en intensivkurs en kortkurs om minst fem arbetsdagar, deltagarna ska vara studenter och lärare från minst tre nordiska länder, studierna ska för studenterna kunna tillgodoräknas i examen. Att lära av varandras erfarenheter såväl mellan de nordiska länderna som mellan studenter och lärare blev en väsentlig punkt i nätverkets ansökan om en *Intensivkurs i praktisk handledning - ett samband mellan teori och praktik i sjuksköterskeutbildningen*. Den första intensivkursen var resultatet av ett gediget förberedelsearbete och Nordmannätverket beviljades 50 000 danska kronor i maj 1997.

4:2 Intensivkurser

Under nätverkets hittillsvarande tid har två intensivkurser genomförts. Båda har haft fokus på handledning/vägledning under klinisk praktik. I följande kapitel presenteras kurserna utifrån tema/innehåll, deltagare, genomförande och utvärdering. Presentationen bygger på genomgång av program, analys av utvärderingsrapporter från studenter och lärare samt intervjuer/samtal med lärare som deltagit i kurserna där syftet var att försöka ytterligare fördjupa innehållet i rapporterna genom att fokusera eventuella kulturella och kunskapsmässiga erfarenheter.

Intensivkurs 1, Skottevig, Kristiansand

Den första intensivkursen hölls i Skottevig, Kristiansand den 11-18 maj 1998. Høgskolen i Agder var värd och arrangör och huvudansvaret för planeringen hade högskolelektor Arne Leland. Vid denna tidpunkt bestod nätverket av sex skolor. Vid de diskussioner som föregått kursen hade nätverksdeltagarna beslutat att varje skola skulle delta med tre studenter och två lärare. Dessutom kunde skolornas internationella koordinatörer delta. Varje skola hade även möjlighet att sända en student till värdskolan för en veckas klinisk praktik. Den kliniska praktiken genomfördes veckan före intensivkursen. I tabell 2 redovisas antalet deltagare i den första kursen och där framgår även att MdH och HIA hade flest antal deltagande lärare.

Eftersom HIA var på hemmaplan fanns inga resekostnader och MdH fick ned sina genom att resa med minibuss från Mälardalen till Sörlandet.

Tabell 2. Antal deltagare i intensivkurs 1998.

Från	Lärare	Studenter	Summa
E&S (S)	2	3	5
HIA (N)	4	4	8
JyPoly (SF)	2	3	5
MdH (S)	3	3	6
Slag (Dk)	2	3	5
So (S)	2	3	5
Summa	15	19	34

Genom att erbjuda enkla boendeformer för såväl studenter som lärarna, skulle kostnaderna hållas låga, och i huvudsak täckas av medel från Nordplus. De 34 kursdeltagarna bodde i Skottevig, som är ett vackert feriecenter med stugor i den sydnorska skärgården. Frukost, lunch och eftermiddagskaffe ordnades gemensamt, men kvällsmåltiden lagades i stugorna av de boende själva.

Temat för intensivkursen var handledning/vägledning under klinisk praktik. Veckan inleddes med att fil.dr. Elisabeth Severinsson från Ersta & Sköndal Högskola föreläste om

- handledningsbegreppet,
- handledningsmodeller och
- handledningsprocesser.

Med föreläsningarna som teoretisk grund följde gruppdiskussioner. Veckan avslutades med föreläsningar och diskussioner om evaluering, examination och dokumentation, som leddes av högskolelärare Reidar Espeland från Høgskolen i Agder.

Av rapporterna framgår att boendeformen hade betydelse för såväl *kulturella som kunskapsmässiga erfarenheter*. Utvärderingarna visar att de 34 deltagarna särskilt uppskattat att studenter och lärare bott tillsammans, lagat mat tillsammans, deltagit i samma program, arbetat tillsammans och diskuterat tillsammans. Man uttryckte att man lärt av varandra, att det varit intressant att som lärare ta del av studenternas erfarenheter av handledning och vice versa. Man var även mycket nöjda med organisationen, studiebesök och det ämnesmässiga innehållet. Förutom gemenskapen kring ämnes- och yrkesmässiga frågor, utnyttjades fritiden till samvaro och till att ta del av värdlandets egen kultur. En av de deltagande lärarna berättade att förutom samarbetet lärare - studenter var deltagandet i firandet av Norges nationaldag den 17:e maj en av höjdpunkterna. ”Det var en upplevelse att i strålande sol se barnparaden och olika yrkesgruppers paraderande med flaggor och musik, liksom gudstjänsten i en fullsatt kyrka med norska psalmer och predikan, samt att dagen avslutades med en kyrkokonsert med musik och recitation av gamla norska texter”.

Språket hade däremot vållat en hel del problem. Några uttryckte även att det varit väl mycket teori i förhållande till grupparbeten/samtal/reflektioner. Här framfördes att studenterna kunde ha efterfrågats mera om sina erfarenheter av handledning och att sjuksköterskor som handleder kunde ha inbjudits för att ge sin syn på handledning. Vidare framfördes önskemål om att kursmaterialet skulle ha varit utsänt tidigare än vad som var fallet. De fem studenterna

som tillbringat en vecka i klinisk praktik i Kristiansand var nöjda med såväl kursen som praktiken. De ansåg att det hade givit ett vidgat perspektiv att det varit lärorikt att se hur vård och omsorg bedrevs i ett annat land, men även att det fanns överensstämmelse mellan teori och praktik mellan länderna.

Kursveckan mynnade ut i ett antal förslag på ämnen att fortsätta arbeta med som: vårdteoretiker i Norden; handledningskurs för lärare, studenter och sjuksköterskor; etik/estetik; omvårdnad i ett samhällspolitiskt sammanhang; dokumentation; terminal vård; kommunikation vid svåra omvårdnadssituationer; att lära och undervisa i vård. Kursarrangörerna framförde att eftersom planeringsarbetet inför en kurs av detta slag är tämligen resurskrävande, är det viktigt att avsätta medel för att kunna förverkliga uppdraget samt att de ekonomiska ramarna är klara och att man gör en realistisk ekonomisk kalkyl.

Intensivkurs 2, Rønbjerg, Viborg

Många frågor hade diskuterats i Skottevig inom området klinisk handledning, men nya frågor hade väckts och fler lärare och studenter var intresserade av att få gå kursen. Det blev därför angeläget att göra en uppföljning av kursen i Skottevig. Nätverkets andra intensivkurs genomfördes i Rønbjerg, Viborg, den 9-16 september år 2001. Precis som vid den föregående kursen erbjöds två lärare och tre studenter (från årskurs två eller tre) från varje skola att delta och totalt planerades för cirka 40 kursdeltagare från åtta partnerskolor. Från tre skolor kom fler än fem deltagare eftersom andra skolor inte utnyttjade sina tilldelade platser. Nätverket hade utökats med två skolor men deltagare från Åland saknades på denna kurs. Antal deltagare och fördelningen mellan skolorna illustreras i tabell 3.

Tabell 3. Antal deltagare i intensivkurs, 2001.

Från	Lärare	Studenter	Summa
E&S (S)	1	5	6
HIA (N)	3	5	8
JyPoly (SF)	1	2	3
MdH (S)	2	3	5
Slag (Dk)	2	2	4
So (S)	1	3	4
Vib (Dk)	3	4	7
Summa	13	24	37

Kursen hölls på Rønbjerg feriecenter, ca 40 km från Viborg. De 37 deltagarna bodde även denna gång i små stugor och bekostade själva sin mat. Övriga kostnader täcktes av medel från Nordplus samt bidrag från respektive skola. Kursstarten försenades på grund av ett omfattande oväder, som medförde förseningar. Ännu mera kom man emellertid att påverkas av det terrordåd, ”11 september”, som genomfördes i New York ett par dagar se

Tema för denna kurs var: *Klinisk handledning – ett samband mellan teori och praktik i sjuksköterskeutbildning*. Syftet hade formulerats på följande sätt: att utöka integrationen mellan teori och praktik samt att utöka samverkan mellan högskola – lärare, studenter och vårdverksamhet. Kursen syftar till att kursdeltagarna skall utveckla sin kunskapsmässiga, yrkesmässiga och personliga växt, vidareutveckla sin kompetens och beredskap att handleda studenter, kollegor och patienter/klienter.

Ansvariga för planering och innehåll var högskolelärare Reidar Espeland, Høgskolen i Agder, sykeplejelärare Elsebeth Larsen, Viborg Sygeplejeskole samt sykeplejelärare Anne Wibe Poulsen, Slagelse Sygeplejeskole. Kursinnehållet var:

- klinisk/praktisk utbildningsorganisation,
- handledning i relation till omvårdnad,
- kvalitetskriterier i klinisk utbildning,
- handledningsbegreppet, handledningsmodeller, handledningsprocessen,
- utvärdering, examination/bedömning, dokumentation, kompetensutveckling.

Veckan inleddes med att de olika skolornas presenterade sin uppläggning av klinisk handledning. Eftersom man i den föregående kursen hade önskat större medverkan från studenterna, ombads de att redan första dagen formulera problem/frågor som de önskade få belysta under veckan. Studenternas önskemål rörde: avståndet mellan teori och praktik; praktikhandledarnas situation, lärares praktiska erfarenhet, och ansvarsfördelningen mellan inblandade personer; inlärningsmiljöns kvalitet och praktikperiodens längd; brister i förberedelser och uppföljning; frågor om personlig utveckling, ämnesmässig utveckling, kommunikativ kompetens, neutral person vid utvärderingssamtal samt att studenterna upplevde att de var hänvisade till sig själva under den kliniska utbildningen.

Några av dessa problemområden diskuterades redan nästa dag med hjälp av de teoretiska perspektiv som presenterats vid Marion Thornings föreläsning om ”*Relationen, språket, kulturen*”. Thorning är sygeplejerske, sundhedsplejerske och konfliktkonsulent inriktad på yrkesmässig vägledning/handledning. Under veckan kom handledning även att speglas mot ”*inlärningssyn och pedagogiska/psykologiska processer*”, i en presentation av högskolelärare Reidar Espeland. Sygeplejelärare Anne Wibe Poulsen redovisade goda erfarenheter från grupphandledning under klinisk praktik där syftet varit att stimulera studenternas yrkesmässiga och personliga växt. Aspekter på hur handledning kan tillämpas i kliniskt arbete framfördes av även sygeplejersken Tine Milling.

Eftersom studenternas uppfattningar särskilt lyftes fram vid denna kurs, var deras syn på handledningen av stort intresse. Mot slutet av veckan ombads studenterna därför att diskutera och presentera sin syn på de ideala villkoren för klinisk handledning. Resultatet blev: En lärare från skolan deltar i förväntnings- och målsamtal, respektive mitt- och slutsamtal. Detta innebär att det vid tre tillfällen krävs en *lärares medverkan* för att motverka att praktikhandledaren ställer för låga krav samt för att höja nivån och hålla fokus på inlärningsmålen. Vidare framfördes betydelsen av att läraren har *erfarenhet av praktiken*. Ett annat starkt önskemål var, att det skulle finnas *handlednings- eller reflektionsgrupper* som kunde träffas regelbundet och som leddes av en person utifrån. En grupp föreslog att en *extra deltagare* – exempelvis en student – skulle delta vid samtalen som studentens reflektionspartner. Detta skulle även utjämna maktbalansen och bli en form av kvalitetssäkring. Studenterna upplevde att lärarna inte prioriterar *teknisk/ instrumentella färdigheter*, medan studenterna själva ansåg att dessa färdigheter var viktiga att lära sig behärska.

Av utvärderingarna framgår att liksom i den föregående kursen var även denna mycket uppskattad, såväl det ämnesmässiga innehållet som boende och sociala arrangemang. Den största behållningen var även nu att lärare och studenter var tillsammans och kunde ta del av varandras erfarenheter. Lärarna uttryckte tillfredsställelse över givande samtal med sina lärarkollegor men även glädje över studenternas engagemang och kloka synpunkter.

Språkproblemen kvarstod, och ett förslag var att utarbeta en skandinavisk synonymordbok. Behovet av fortsatta intensivkurser förefaller närmast ousinligt med tanke på alla förslag som gavs på innehåll i kommande kurser. Exempel på sådana var: vård- och arbetskulturer i nordiska länder; undervisningsmetoder som problembaserat lärande; pedagogiskt drama; handledning – vårdteori; etik; kommunikation; mötet/relationen sjuksköterska – patient; praktikens innehåll och betydelse; det goda samtalet, med flera.

En **sammanfattning** av totala antalet deltagare på de två kurserna redovisas i tabell 4.

Tabell 4. Totalt antal deltagare i intensivkurserna 1998 och 2001.

Från	Lärare	Studenter	Summa
E&S (S)	3	8	11
HIA (N)	7	9	16
JyPoly (SF)	3	5	8
MdH (S)	5	6	11
Slag (Dk)	4	5	9
So (S)	3	6	9
Vib (Dk)	3	4	7
Summa	29	43	71

Resultaten visar på en relativt jämn fördelning från sju av nätverkets åtta partnerskolor. HIA har haft den största representationen följt av Ersta & Sköndal samt MdH. De har därmed använt alla möjligheter att sända deltagare när andra skolor inte utnyttjat sina platser. Det är även uppenbart att arrangörsskolan som inte haft resekostnader har låtit ytterligare en student delta. Vidare ingick sex skolor i nätverket vid den första kursen och åtta vid den andra varför siffrorna inte är helt jämförbara. Tabellen ger ändå en bild av hur många lärare och studenter från respektive skola som delta i av nätverket anordnade intensivkurser.

4:3 Lärarseminarium

Pedagogisk utvecklingskonferens, Metochi, Lesbos

Vid nätverksmötet hösten 2002 i Stockholm diskuterades möjligheten att kombinera det följande nätverksmötet hösten 2003 med en pedagogisk utvecklingskonferens riktad till lärare. Høgskolen i Agder, som skulle vara värd för mötet, har ett kurscenter på ön Lesbos i Grekland. Omkostnaderna bedömdes inte vara större på Lesbos än i Agder och det fanns ett stort intresse för att förverkliga planerna och förlägga konferensen till kurscentret. Denna kursform vänder sig enbart till lärare. Varje skola fick möjlighet att skicka tre lärare, samtliga skolor var representerade, MdH:s fyra deltagare förklaras av att huvudföreläsaren kom därifrån. Antalet deltagare redovisas nedan i tabell 5.

Tabell 5. Antal deltagare på lärarseminarium 2003.

Från	Lärare
E&S (S)	2
HIA (N)	3
JyPoly (SF)	2
MdH (S)	4
Slag (Dk)	3
So (S)	3
Vib (Dk)	3
Åland	1
Summa	21

Konferensen genomfördes den 25 september - 2 oktober 2003. Högskolelektor Arne Leland från Høgskolen i Agder hade huvudansvaret för planering av veckan. Kurscentret är beläget i ett gammalt klosterområde på ön Lesbos, där deltagarna erbjöds ett enkelt boende och grekisk husmanskost. Första dagen gavs en inblick in i den annorlunda miljön av Kari och Marianne Grødum, två norska etnologer som var lokalanställda av Høgskolen i Agder. De berättade om klostret, dess historia och hur det kommit att bli ett studiecentrum samt ordnade alla praktiska detaljer. En norska, Nina Alexidis, som var bosatt på ön beskrev det grekiska grundskolsystemet och gav inblickar i den grekiska kulturen. Hon påpekade att i det grekiska skolsystemet prioriteras *boken* och även att *gymnastik* är ett viktigt ämne i skolan. Under veckoslutet hade högskolelärare Reidar Espeland organiserat utflykter, som han själv guidade. Här gavs möjlighet att bese andra delar av ön och även att få insikter i öns historia och dess utsatta läge. Färden gick även till ett hälsobadhus, som de flesta passade på att njuta av.

Konferensens tema och innehåll var att öka förståelsen för de olika utbildningarna i nätverket. Innehållet hade fokus på:

- sjuksköterskeutbildningar i ett kulturkomparativt perspektiv,
- möjligheter och hinder i utbildningarna,
- EU-anpassning/betygskriterier,
- vidareutveckling av nätverksarbetet.

Det fagliga (ämnes) programmet planerades av Åke Lennander och Sonia Bentling, Mälardalens högskola. Före konferensen fick de 21 deltagande lärarna i uppgift att förbereda seminarier utifrån följande frågor: Vad är karaktäristiskt eller unikt vid din skola? Finns en tydlig profil i utbildningen? De olika skolorna uppmanades i informationsbladet att förbereda en halvtimmas presentation av den egna skolan.

Fil.dr Sonia Bentling, lektor i vårdpedagogik vid Mälardalens Högskola, stod för de teoretiska perspektiven. I en föreläsning benämnd "*Idé och verklighet, möjligheter och hinder i vårdutbildningen*", utgick Bentling från kulturbegreppet, anknöt till Leingers etnografiska metod i sjuksköterskans arbete. Professionell omvårdnad beskrevs med begreppen: Filosofi "det goda livet"; kultur "livet i ett kontext"; teori "allmän vetenskaplig och nedtecknad kunskap"; praktik "tillämpad, personlig kunskap". I den andra föreläsningen "*Att förstå andra och sig själv*" fokuserade Bentling på metoder för att internationalisera högskolans utbildningar med exempel från ett nyligen genomfört EU-projekt där möjligheterna till internationalisering på hemmaplan (IaH) hade studerats ur ett komparativt europeiskt perspektiv. Under de följande seminarierna redovisades respektive skolors sina sammanställningar av karaktäristika i termer av pedagogiska idéer, vårdteoretiska utgångspunkter eller förhållandet teori - praktik.

Redan de första dagarna konstateras, att det fanns fler likheter än skillnader mellan utbildningarna. Akademiseringen pågår i samtliga nordiska sjuksköterskeutbildningar vilket gav upphov till många diskussioner och erfarenhetsutbyten. Några olikheter värda att lyftas fram var att Høgskolen i Agder hade införts ett nytt betygssystem som graderas enligt bokstavsbezeichnungarna A - F, där A är högsta betyg och F det lägsta. Systemet är ett resultat av Bolognaöverenskommelsen och kommer troligen successivt att införas i samtliga deltagande länder. Från Danmark redovisade att utbildningen från år 2001 omfattas av en ny statlig bestämmelse. Sjuksköterskeutbildningen omfattar nu 3,5 år och leder till en "Bachelor Degree in Nursing". De danska lärarna reste många frågor kring hur kraven på vetenskaplighet ska hanteras i utbildningen. Mälardalens högskola informerade om att de startat distansutbildning av sjuksköterskor via internet. Utbildningen är helt nätbaserad

förutom laborationer och klinisk utbildning. Jyväskylä Yrkeshögskola presenterade en satsning på internationalisering. Förutom de vanliga utbildningarna finns en helt engelskspråkig sjuksköterskeutbildning. I slutet av augusti år 2003 hade man genomfört en veckas engelskspråkig "Summer School" under temat "Health promotion" med 60 deltagande studenter och lärare från många olika länder.

Utvärderingarna med fokus på kulturella upplevelser visade att det givits goda möjligheter till *diskussioner och reflektioner* under veckan, såväl organiserat inom programmet som på kvällarna, vilket var mycket uppskattat. Kanske innebar även stillheten och det enkla livet att deltagarna var mer avspända och närvarande, och därigenom mera fokuserade än vad som varit fallet i en vanlig skolmiljö. Här framfördes att det varit en inspirerande konferens och ett annorlunda nätverksmöte som man kommer att minnas med värme.

I anslutning till kunskapsmässigt utfall framfördes förslag på fortsatta fördjupningar inom flera områden. Här diskuterades praktiska studier och vad man vill med dem; konsekvenser av att använda olika teoretiska modeller inom olika länder; målen för utbildningen och relation mellan sjuksköterska och forskare, om "Bachelor - sjuksköterskor", skiljer sig från de tidigare sjuksköterskorna, samt hur utbildningen skall anpassas till en akademisk examen. Vidare diskuterades utvärderingsfrågor, rekrytering och möjligheterna att utveckla och genomföra valbara kurser inom nätverket.

5. MOBILITET LÄRARE OCH STUDENTER

5:1 Lärarmobilitet

Enligt det samarbetsavtal som tecknats för Nordman nätverket från år 2001 (avtalet förnyades eftersom nätverket hade utökats med två skolor, se bilaga 1) innebär lärarutbytet både rättigheter och skyldigheter. Minimitiden för utbyten av lärare är en vecka men avtalet stadgar att längre perioder bör eftersträvas. Läraren har lön från hemskolan men betalar med hjälp av Nordplusstipendiet och ett resebidrag för extrautgifter som bostad, mat och andra merkostnader som uppstår vid ett utlandsbesök samt för resan. Värdskolans bistår med anskaffandet av bostad och utser med en kontaktperson till gästläraren. Gästläraren kan delta i undervisning och övriga aktiviteter i skolans verksamhet liksom i forsknings- och utvecklingsarbete. Efter utbytet skrivas en rapport om utbytesperioden som lämnas till kontaktpersonen på hemskolan och en kopia sänds till värdskolans kontaktperson.

I de skolor som ingår i nätverket har lärarmobilitet varierat mellan 2 – 11 per skola. Tilldelningen av stipendier från Nordplus var under åren 1996 – 2002 större än efterfrågan. Detta innebar att alla som sökte fick stipendier. Det har också medfört att nätverket vid tre tillfällen har fått lämna tillbaka outnyttjade stipendiemedel till Nordplus. Oftast har 50 % av medlen fått överföras till nästa år. Sannolikt har den relativt låga förbrukningen av tilldelade stipendiemedel försvårat möjligheterna att få nya Nordplusstöd.

En genomgång av nätverkets aktiviteter visar att antalet beviljade stipendiemedel har varierat. Under de senaste åren har cirka 10 lärare per år genomfört en veckas vistelse på annan ort. Lärarutbytet har inneburit att minst en lärare per skola årligen har kunnat delta i en annan skolas verksamhet under en vecka. De har deltagit i undervisning och gjort studiebesök efter individuella önskemål. Några större undervisningsinsatser har inte förväntats av gästläraren vid ett första besök förutom en presentation av den egna skolans utbildning. I vissa fall har utbyteslärare genomfört mera omfattande undervisningsinsatser i kurser eller moduler. Det är

troligt att personkännedom inom nätverket möjliggjort detta. Det finns också exempel på att lärarutbyten har använts för idéutbyten mellan skolorna och därmed har mobiliteten även kunnat gynna kvalitetsutveckling i utbildningen. Som exempel kan nämnas olika varianter av distansutbildning. Under år 2003 och 2004 har lärare från Slagelse, Mälardalen och Agder genomfört studiebesök och inspirerats av varandra, tidigare år har handledarutbildning och handledning i den kliniska utbildningen stått i fokus (Ersta & Sköndal, Mälardalen, Slagelse). Det finns även en jämförande studie där datainsamling möjliggjorts genom och inom nätverket (Lennander 2004a, b).

Som tidigare nämnts fanns inte fullständiga uppgifter om mobilitet före 1999. De första sammanställningarna som byggde på dokument om beviljade stipendier visade sig vid analys inte överensstämma med verkligheten. Rapporterna från nätverksmötena illustrerar de ambitioner som emellertid inte infriats. Från 1999 rapporteras och lagras uppgifter om förbrukning av tilldelade medel på ett sätt som gjorde det möjligt att söka dem via databaser hos Nordpluskontoret SIU, (Senter for internasjonalisering av høyere utdanning var ansvarigt kontor för Nordplusprogrammet fram till 2003) i Bergen. I bilaga 2, (tab.1-5) redovisas den faktiska mobiliteten, i termer av utbyten och deltagande i kurser, för åren 1999-2003 baserad på inrapporterad användning av Nordplusmedel. I tabell 6, nedan illustreras den totala lärarmobiliteten i nätverket mellan åren 1999 och 2003.

Tabell 6. Lärarmobilitet 1999 – 2003.

Till Från	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)	Åland	SUMMA
E&S (S)		2					1		3
HIA (N)				1			6		7
JyPoly (SF)		3					5		8
MdH (S)		4	1		2		4		11
Slag (Dk)	1	3		1					5
So (S)		3					1		4
Vib (Dk)		3	2	2					7
Åland		1					1		2
SUMMA	1	19	3	4	2		18		47

Totalt 47 lärarutbyten har genomförts vilket innebär i genomsnitt cirka 10 utbyten per år. Både HiA och Viborg har arrangerat kurser vilket förklarar deras större antal avseende inresande lärare. Siffrorna antyder en relativt jämn fördelning med viss övervikt för MdH. I detta sammanhang är det viktigt att notera att skolorna storleksmässigt är mycket olika. MdH, HIA och JyPoly har över etthundra lärare medan E & S, Viborg, Slagelse och Sophia har omkring 30 och Åland har 3 lärare. Jämförelser av mobiliteten måste alltså relateras till skolornas storlek.

5:2 Studentmobilitet

Under de år som nätverket funnits har antalet studentutbyten varierat. Under de första åren, fram till 1999 planerades mellan 9 och 30 studentutbyten, men antalet genomförda är okänt. Därefter har årligen mellan 10-25 studentstipendier med en tid omfattande fyra veckor upp till tolv veckor beviljats. Dokumenten visar att de norska studenterna helst åker till Danmark, Åland och till skolorna i Stockholm. Svenska studenter väljer hela nätverket, medan åländska studenter väljer Mälardalens högskola, Danmark och Norge. Danska studenter vill gärna delta

i norskt utbyte men även skolor som ligger i Stockholm. Finska studenter reser till de båda Stockholmsskolorna samt till Viborg.

Intresset för utbytesstudier och efterfrågan på utbytesplatser har ökat från och med 2003. Hösten 2004 förekom till och med överbokning av studentstipendier varför nätverksmötet övergav den tidigare fördelningen utifrån ”först till kvarnprincipen” och övergick till en rättvis princip. Intresseanmälningar lämnas in från varje skola senast 1 november respektive 1 april inför kommande termin och därefter görs en så rimlig fördelning som möjligt av nätverkskoordinatorn.

Studenter som deltagit i ett utbyte har som regel genomfört sina utbytesstudier i form av kliniska studier, men det finns även möjligheter att göra annat, till exempel samla data för ett examensarbete eller delta i en speciell utbildningsmodul. Det finns stipendier både för resa och för uppehälle. Sedan 2004 är stipendiebeloppet för studenter fastställt till 180 € per månad och det beloppet får ej ändras. Däremot varierar storleken på resestipendiet beroende på hur lång resvägen är och här finns en schablon till hjälp från Nordplus. Hur långt nätverkets mobilitetsbidrag räcker beror sedan på antalet studenter under året och hur långa utbytesperioder de gör.

Samarbetsavtalet föreskriver att studenterna har samma rättigheter och skyldigheter som den mottagande skolans egna studenter. En gäststudent är till exempel befriad från studieavgifter men ska själv med hjälp av Nordplusstipendiet och eventuellt studiestöd från hemlandet ansvara för övriga omkostnader som rese-, bostads- och mat utgifter. Vårdskolan bistår med anskaffandet av bostad och ser till att studenterna möts vid ankomsten och att sociala aktiviteter anordnas under studietiden. En kontaktperson, vanligen vårdskolans internationella koordinator, ordnar med bostad och har samtal med kliniska handläggare. Studenter kan ha många frågor som kontaktpersonen behöver besvara som t.ex. bostad, kostnader, utrustning, resor, klinisk utbildning, kläder och nöjen. Skolornas hemsidor kan vara till stor hjälp för studenterna vid förberedelser inför sina utlandsstudier.

Studenterna har förberett sig inför sina utbytesstudier på olika sätt i nätverket. I dagsläget är det svårt att beskriva vilka förberedelser som respektive skola gör. Varje student bör emellertid ha haft kontakt med vårdskolans kontaktperson för att få klarhet i var och hur studierna skall bedrivas, ett *Learning Agreement* bör ha upprättats mellan student, avsändande och mottagande högskola. I detta dokument anges vilka kurser som ska läsas eller avtalad klinisk utbildning. Även här föreskriver samarbetsavtalet att en skriftlig rapportering skall lämnas till såväl vårdskolan som den egna skolans handläggare.

Erfarenheter från flera partnerskolors kontaktpersoner är att utbytesstudenterna har haft liten kontakt med andra studenter i samband med sina utlandsstudier. Under praktikstudier har studenterna haft med sig en studiehandledning med studieuppgifter från hemskolan vilket ibland har medfört att de inte kunnat delta i den mottagande skolans studieupplägg. Att få tillgodoräkna studier som genomförts inom nätverket är en grundprincip inom Nordplus och detta har i regel varit oproblematiskt när studenterna återvänt hem. Den skriftliga rapportering som samarbetsavtalet föreskriver har däremot inte fungerat tillfredsställande. Vårdskolan får sällan ta del av rapporter från studenter som varit på utbyten. Ett positivt exempel på motsatsen utgör Sygeplejeskolen i Slagelse där studenternas rapporter finns på institutionens hemsida. Modeller och regler för utvärdering varierar alltså inom nätverket.

Liksom för lärarna illustrerade dokumenten nätverkets ambitioner avseende studentmobilitet åren före 1999. Många stipendier beviljades men inte lika många utnyttjades. I bilaga 2 redovisas den årliga studentmobilitet för åren 1999-2003, då faktiska data funnits tillgängliga. En sammanställning av det totala antalet studenter som deltagit i utbyten mellan åren 1999 och 2003 redovisas nedan i tabell 7.

Tabell 7. Studentmobilitet 1999 – 2003*.

Till Från	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)	Åland	SUMMA
E&S (S)			2				5		7
HIA (N)	6						7	3	16
JyPoly (SF)	3					2	5		10
MdH (S)		7	4		3		6	9	29
Slag (Dk)	3	1		1		1		2	8
So (S)		1					3	1	5
Vib (Dk)		1							1
Åland	1			10					11
SUMMA	13	10	6	11	3	3	26	15	87

* Mobilitetsperiod i genomsnitt: 8 veckor

Totalt 87 studentutbyten innebär i genomsnitt att 17 studentutbyten genomförts per år. Viborg har haft flest antal (n =26) inresande studenter vilket sannolikt hänger ihop med intensivkursen som arrangerades 2001. Flest antal (n =29) utresande studenter har Mälardalens högskola, som också har stor studentpopulation. Även här är det värt att notera att siffrorna måste användas med försiktighet. I beskrivningarna av institutioner varierar antalet studenter även beroende på om man anger totalt antal vid institutionen eller om siffrorna beskriver sjuksköterskeprogrammet. I bilaga 2, (tab. 6 - 10) redovisas studentmobiliteten för åren 1999 - 2003.

5:3 Erfarenheter av lärar- och studentmobilitet

För att få en uppfattning om några lärares och studenter erfarenheter av mobilitet, har sex studentrapporter och sex lärarrapporter granskats. Resultatet bygger på rapporter som lämnades till arbetsgruppen efter förfrågan till nätverkens kontaktpersoner. Samtliga skolor i nätverket är representerade. Rapporterna har granskats med fokus på kulturella och kunskapsmässiga erfarenheter.

Det finns en tydlig skillnad mellan lärarna och studenterna. Lärarna har ofta en speciell fråga som de vill belysa och diskutera med sina kollegor, under det att studenterna lyfter fram förväntningar och lite osäkerhet inför att åka till ett annat land. Lärarna reser för att under några dagar få ta del av värdskolans erfarenheter av exempelvis distansutbildning, akademiseringen av utbildningen, internationella kurser, upplägg av medicinsk omvårdnad, äldrevård eller mera allmänt få insikter i utbildningen. En lärare skriver att trots lång tids planering och två veckors vistelse fungerade inte programmet på grund av bristande kommunikation mellan ansvariga på värdskolan. Nödlösningar gjorde att vistelsen ändå blev positiv. Lärarna uttrycker att det har varit intressant och värdefullt att få ta del av kollegornas erfarenheter, i synnerhet som de ofta håller på att starta liknande kurser eller utbildningar. En reflektion är att det kanske är den kortare tiden som kan förklara att fokus så tydligt ligger på det kunskapsmässiga utbytet. Kulturella erfarenheter eller upplevelser kommenteras inte i samma utsträckning.

Om studenterna är vagare i sina förväntningar och målet med utbytet, så är de desto tydligare i sina slutsatser och utvärderingar. Det är de kulturella erfarenheterna som är behållningen och som bidragit till den egna växten. Eventuella språksvårigheter är övergående, och osäkerheten inför att komma till ett nytt land överbryggs med hjälp av faddrar och ibland flera studenter i gemensamt boende. En student uttryckte det som att: *”så var man da ikke mer Palle alene i verden”*. Att bli hembjuden till lärare, faddrar eller handledare uppskattades mycket av studenterna, liksom att få delta i värdskolans utbud av kurser och gemenskap.

Det kunskapsmässiga utbytet är svårt att skilja från den inre utveckling som de flesta kommenterar, och som uttrycks i termer av att: det varit berikande för själen, man har blivit mera öppen och fri i mötet med andra, man växer med utmaningen, mera självständig, bättre på att möta människor med olika bakgrunder och religioner, man växer på alla sätt. Eller som en annan student skriver: *”Från att ha varit lite utsatt som helt ny blir man säkrare i sin situation, man får inblick i ett nytt land, nya studieförmer och får nya vänner”*. Rapporterna illustrerar värdet av utbyte inom de nordiska länderna. Alla beskriver skillnader mellan länderna och olika synsätt inom hälso- och sjukvården. Det finns alltid något nytt att lära och fundera över, som berikar studierna och undervisningen.

6. AVSLUTANDE DISKUSSION

Internationalisering

I HÖGUT-rapporten, som anger idéerna och de politiska ambitionerna med nordiskt samarbete, står att förnyelse bara kan ske genom kritisk granskning av det existerande. Syftet med föreliggande rapport var att beskriva arbetet inom Normannätverkets första tio år för att få underlag till en kritisk granskning och en vidareutveckling av arbetet med mobilitet, samverkan i kurser och forskning samt internationalisering på hemmaplan. I planering och uppläggning av arbetet användes en metod som inspirerats av benchmarking och modeller för komparativa studier, dokumentanalys och kvalitativ metod (BIHUNE 2003; Daniels et al 2000; Jackson & Lund 2000; Kvale 1997; Högskoleverket 1997; Nilsson 2000, Ödman 1995). Materialet består av politiska styrdokument, dokument från nätverksmöten, officiella beskrivningar av ingående institutioner samt rapporter från lärare och studenter som kompletterats med samtal och intervjuer.

Enligt Nordplus-nytt 1/2005 inkom 289 giltiga ansökningar om tilldelning 2005. De flesta ansökningarna kom från hälsovårdutbildning, lärarutbildning, humanistiska - och konstämnen. Nordman nätverket, som granskats i föreliggande rapport, tilldelades i år ett anslag som var betydligt högre än tidigare år. I ansökan refererades till det arbetet med den pågående självvärderingen som har inneburit ett förtydligande av nätverkets förutsättningar och ambitioner med fokus på såväl utökad mobilitet som utveckling av gemensamma kursmoment. Ett antagande är att detta påverkat årets tilldelning i positiv riktning.

Internationalisering är en viktig aspekt av högskoleutbildning. Syftet är att studenterna skall bli goda medborgare inte bara i sitt land utan i världen och kunna fungera såväl internationellt som nationellt (se t ex Brewer 2004, Leask 2001). Mobilitet har vanligen ansetts som mått på internationalisering. I senare verk påpekas dock att detta inte är tillräckligt. För att målen med internationalisering skall uppnås, måste effekterna av mobiliteten bland lärare och studenter ge avtryck i den dagliga högskoleverksamheten. Begrepp som ”Internationalisation at Home” (IaH) har myntats och används för att beskriva en mera omfattande företeelse, som internationalisering av institutioner, av läroplaner, att beakta pedagogiska ideologier, ämnesbeskrivningar och varierande kunskapsbegrepp samt att integrera utbytesstudenter med

dem som inte reser ut (Bulman-Fleming & Mitchells 2003, Caruna & Hanstock 2003, Nilsson 2000, Otten 2000, Teekens 2005). Brewer hävdar att om internationaliseringen hemma och programmen för studier utomland inte integreras med institutionens hela utbildning, kommer utlandsstudierna att misslyckas med sitt uppdrag att främja internationaliseringen, mobiliteten reduceras till turism, med risk för att stereotypa bilder av värdlandet behålls, studenterna får inte en vidgad bild av världen och det blir inga effekter på hemmainstitutionen eller de studenter som inte reser utomlands. Detta resonemang är troligen även tillämpligt på lärare.

Nätverket Nordman och partnerskolor

Fram till år 1998 ingick sex skolor i Nordmannätverket; en från Danmark, en från Finland, en från Norge och tre från Sverige. Från 1999 tillkom ytterligare en skola från Danmark och en från Åland. Från år 1995 när nätverket bildades till och med 2004 har 13 nätverksmöten hållits. Vårdskapet cirkulerar och mötena pågår vanligen tre dagar. På mötena, som brukar vara relativt välbesökta, planeras nätverkets arbete, man informerar om ansökningar och tilldelning av medel, planerar mobilitet och kurser. Kulturella inslag är en viktig del av programmet och kommunikationen sker vanligen på ”skandinaviska” det vill säga en blandning av alla de nordiska språken utom finskan. När man inte förstår varandra används engelska som gemensamt språk. Ett viktigt och tidskrävande arbete har varit att planera intensivkurser och pedagogiska konferenser.

I ansökan till CIMO (det beslutande Nordplusorganet) anger nätverket den planerade fördelningen av stipendier mellan lärare och studenter. Vid en första genomgång av dokumenten blev det uppenbart att relationen mellan ansökningar, tilldelade medel och faktisk mobilitet varit ottydlig. Dokumentanalyserna gav en bild av mobiliteten som, när den framställdes i tabellform, kom inblandade koordinatörer att protestera. Kartläggningen som grundats på minnesanteckningar från nätverksmötena illustrerade ambitioner och förhoppningar i samband med planering, men inte faktiskt genomförda resor. Analysen av de första årens arbete illustrerade så att säga en ambition som inte uppnåddes då varken lärare eller studenter hade rest ut i den omfattning som man hade hoppats, planerat och ansökt om medel för. Bland koordinatörerna fanns givetvis vetskapen om att alla tilldelade medel inte utnyttjats, företeelsen var alltså inte okänd, men den blev tydlig först då siffrorna kom på pränt. Processen från planering på nätverksmöten till utfall, som visar på obalansen mellan formella och individuella nivåer, illustreras i figur 1, sidan 9.

Orsaken till oklarheterna kan även spåras i att nätverket under sina första år inte utarbetat riktlinjer för redovisning av utfall, att koordinators roll och institutionsledningarnas inblandning varit oklar. Sättet att rapportera till institutionerna har varierat, vilket kan tolkas som att man inte heller efterfrågat en systematisk, redovisning av utfallet i internationaliseringsarbetet. Nätverkskoordinatören har redovisat använda medel till Nordplus och muntligen rapporterat resultaten till övriga deltagare vid nätverksmöten. Det har varit en form av personlig kunskap beroende av koordinators intresse av och förmåga att informera de övriga inom nätverket.

Beskrivningarna av de ingående skolorna visar på stora variationer. Tre är enbart sjuksköterskeutbildningar, de andra fem är institutioner inom universitet/högskolor med flera andra utbildningar, till exempel ”Hälsa och idrott”, ”Vård- och folkhälsovetenskap”, eller ”School of Health and Social Care”. Studentantalet varierar mellan 370 och 15000, sjuksköterskeutbildningarna har från 48 och 320 vid de minsta skolorna upp till 400 och 1000 vid de största institutionerna. Lärarantalet varierar på liknande sätt. Det är emellertid svårt att få en rättvisande bild då även beskrivningarna varierar. Det är oklart om angivet antal lärare

finns inom sjuksköterskeprogrammet eller på hela institutionen, om de förekommer i alla olika program och inriktningar, eller om de är mera perifert anknutna.

I beskrivningarna av institutionerna fanns en fråga om eventuell profil, om man hade något särskiljande eller unikt, som pedagogiska metoder, tolkningar av huvudämnet eller specifika forsknings - utvecklingsområden. Frågan hade tre syften. Det första handlade om att sjuksköterskestudenter som gör delar av sin utbildning i ett annat land möter inte bara ett annat universitet utan även människor i olika vård- och beroende situationer i det andra landet, det andra gällde den akademiseringsprocess som sjuksköterskeutbildningen genomgår och det tredje var att man genom att lyfta fram eventuella profiler skulle få uppslag till gemensamma kurser eller forskningsprojekt.

Ett antagande är att sjuksköterskestudenter inför utlandsvistelser bör ha kännedom om landets hälso- och sjukvårdssystem, om tolkningar av ämnesområdet och om den professionella yrkesrollen. I de politiska regelverken för Nordplus poängteras nordisk samsynen, att stärka ”nordisk identitet och främdskap”. Det mångkulturella samhället innebär emellertid att även ”det nordiska” påverkas av människor som kommer från andra kulturer med andra föreställningar om hälsa, sjukdom, vårdbehov, lidande och död. Inom de nordiska länderna finns även kulturella minoriteter som kan ha uppfattningar och föreställningar om livet som inte alltid överensstämmer med det officiella synsättet.

Den akademisering som sjuksköterskeprofessionen genomgår gör frågor om vetenskaplig inriktning och kompetens i kollegiet av intresse. Antalet disputerade lärare anges ofta som ett mått på akademisk kvalitet, varför frågan ställdes. I anslutning till detta är det värt att påpeka att disputerade lärare har olika titel i de olika länderna; en lektor i Sverige kan ha samma utbildning som en överlärare i Finland eller en amanuens i Norge. En kritisk granskning av begrepp och beskrivningar är alltså nödvändig i jämförelser mellan institutionernas lärare och vetenskapliga kompetens.

Det tredje skälet var att man genom att lyfta fram unika drag, skulle kunna finna samarbetspartner för kursmoment eller forskningsarbete, få uppslag till lärarutbyten eller locka studenter till en viss institution. Genomgången av nätverkets verksamhet indikerar att lärarstipendierna inte alltid ”används” i den utsträckning som man kan önska. En orsak antogs vara att resorna många gånger varit planeringsbesök; första gången man kommer till en ny institution kan det vara svårt att veta vad man kan göra och i vilka situationer. Ett planeringsbesök innebär emellertid även en fortsättning. Detta har inte varit vanligt, det har varit svårt att följa upp och vidareutveckla en idé, många utbyten har varit personligt berikande, men det är oklart hur de påverkat det professionella arbetet eller institutionens verksamhet. I det material som analyserats framgår att mobiliteten inte haft någon tydlig inverkan på värdinstitutionen och heller inte bidragit till internationalisering på hemmaplan (IaH).

Resultatet överensstämmer med tidigare studier. Brewer (2004) hävdar till exempel att IaH kan beskrivas som en sorts enskild företeelse som utgår från en speciell institutions historia, uppdrag, geografiska placering, resurser och blandningen av studenter, lärare och annan personal. Vid hennes universitet innebar det till exempel att knyta internationaliseringen till målen för ”Liberal Education”, som var universitetets ideologiska pedagogiska grund. I analysen har några exempel på profiler och inriktningar framträtt. MdH arbetar till exempel med *reflektion som inlärningsmetod*, vilket innebär att studenterna skriver dagbok för att träna reflektion och denna sedan användas vid examinationer. Från Ersta framhölls att *etik och*

livsåskådning är profilområden, Sophiahemmet strävar efter att profilera *hälsobegreppet*, Åland har en modifierad form av *PBL* och Ersta & Sköndal har hösten 2003 startat med denna metod.

Det finns också ett aktuellt exempel på hur ett kort lärarbesök utvecklats och även givit avtryck utanför institutionen. En norsk gästlärare blev i samband med en utbytesvecka inbjuden till ett svenskt sjukhus för att presentera sitt arbete med reflektion och dialog som pedagogiska redskap i handledning av studenter (Bernthav 2005). Detta kan tolkas som ett exempel på att såväl nätverket som den gästande läraren gjorts kända vid värdinstitutionen, att man så att säga ”salufört” hans besök och hans specifika intresse och kompetens samt att detta utfallit väl och fått effekter även utanför den traditionellt akademiska gruppen.

Vid presentationen av rapporten i samband med ett lärarseminarium september 2005 framfördes från lärare som deltagit i mobilitet att det *har* stor inverkan på den personliga utvecklingen trots att detta inte framgått av de analyserade rapporterna. Som exempel kan nämnas att distansutbildning och klinisk handledning har utvecklats genom nätverkssamarbetet. Studenterna påpekade att lärare som varit i andra länder relaterar till detta och berikar på det sättet undervisningen. Internationellt utbyte ger alltså avtryck i den enskilde lärarens vardag och det kommer även de studenter tillgodo som träffar läraren ifråga, men detta syns inte i de analyserade beskrivningarna från lärare eller studenter; det kan beskrivas som en form av tyst kunskap i lärarens arbete.

Intensivkurser och pedagogisk konferens

Under nätverkets 10-åriga historia har två intensivkurser och en pedagogisk konferens genomförts. De data som samlats in ger en bild av teman och innehåll, hur kurserna genomförts, kulturella erfarenheter och utvärderingar. Redovisningarna bygger på kursprogram samt rapporter från och intervjuer med deltagare. Temat för den första kursen 1998, var ”Handledning och vägledning under klinisk praktik”. Kursen hölls i Kristiansand, Norge. För det ämnesmässiga innehållet stod fil.dr Elisabeth Severinsson, Ersta & Sköndal, i kursen ingick föreläsningar, seminariet och diskussioner. 15 lärare och 19 studenter från de sex skolor som då ingick i nätverket deltog. Av utvärderingarna framgår att de kulturella erfarenheterna fått stor plats. Firandet av Norges nationaldag, samt ett enkelt boende som skapade utrymme för nära kontakter var särskilt uppskattat; närheten bidrog till att man lärde känna varandra och kunde ta del av varandras tankar. Från kursarrangören påtalades att planeringen av en intensivvecka varit mycket resurskrävande, att medel och tid måste avsättas för arbetet.

Den andra kursen hölls i Viborg, Danmark 2001. Totalt deltog 13 lärare och 24 studenter. Kursen beskrevs som en fortsättning på det som man påbörjat i Agder. Temat för veckan var ”Klinisk handledning - ett samband mellan teori och praktik i sjuksköterskeutbildning”. För planering och innehåll svarade högskolelärare Reidar Espeland, Agder, sygeplejelärarna Elisabeth Larsen, Viborg och Anne Wibe, Slagelse. Teoretiska perspektiv presenterades av Marion Thorning som föreläste om relationer, språk och kultur. Olika uppläggning av klinisk handledning diskuterades utifrån studenternas frågeställningar och önskemål.

Dokumentet visar att även denna kurs var mycket uppskattad, studenterna uttryckt starka önskemål om handledning i regelbundna reflektionsgrupper, gärna med någon utomstående person som kunde utjämna maktbalansen. Positiva aspekter var att studenter och lärare var tillsammans, lärarna pekade på värdet av att få tillfälle att tala med kollegor, men de språkproblem som påtalades vid den förra intensivvecka kvarstod. I en utvärdering uttrycktes

att behovet av fortsatta kurser ansåg vara ”närmast ousinligt” med tanke på alla förslag på kursinnehåll som gavs under veckan.

Resultaten sammanfaller med vad till exempel Brewer (2004) pekade på; reflektion och att dela sina erfarenheter med andra är avgörande för att effekterna skall bli optimala. I de båda kurserna diskuterades den problematiska handledarrollen. Att agera som *den goda modern* eller som *trädgårdsmästaren* ger till exempel helt olika pedagogiska metoder. Även här sammanfaller resultaten med tidigare studier som pekat på betydelsen av att belysa och diskutera innebörden i grundläggande pedagogiska idéer i internationell samverkan. Caruna & Hanstock (2003) använde begreppen ”*lighting the fire or filling the pot*”, för att illustrera två helt olika pedagogisk angreppssätt.

År 2003 hölls den första pedagogiska konferensen på Lesbos Grekland. I denna deltog 21 lärare (inga studenter ingick i denna kurs). Temat för veckan var ”Ökad förståelse för de olika utbildningarna och vidareutveckling av nätverkssamarbetet”. För det ämnesmässiga innehållet svarade fil.dr Sonia Bentling, Mälardalens högskola. Utifrån ett kulturkomparativt perspektiv fokuserades idé och verklighet, möjligheter och hinder i sjuksköterskeutbildning samt metoder för att förstå sig själv och andra. Inför konferensen hade varje skola fått i uppgift att sammanställa och presentera vad som karakteriserade den egna skolan, om det fanns en tydlig profil avseende, pedagogisk idé, utbildningsprofil, ämnesbeskrivning eller forskningsprofiler.

I seminarierna uppenbarades många olikheter vilket ledde fram till beslutet att starta det projekt för beskrivning och kritisk granskning som presenterats i denna rapport. I utvärderingarna påtalades värdet av den inspirerande miljön, att det avlägsna klostret givit tid till eftertanke, kreativ och rogivande samvaro. Även här diskuterades flera förslag till fortsatt fördjupning både av lärarkompetens och kurser för studenter.

Lärar- och studentmobilitet

En genomgång av nätverkets aktiviteter visar att antalet beviljade lärarstipendiemedel har varierat, minst en lärare per skola har årligen kunnat delta i en annan skolas verksamhet under en vecka. Åren 1999 – 2003 har mobiliteten varierat mellan 2 till 11 per skola och år. Totalt har 47 lärarutbyten ägt rum. 1999 och 2001 skedde endast ett fåtal utbyten, medan 2002 redovisades det största antalet. HIA och Viborg har tagit emot det största antalet lärare medan MdH har sänt ut största antalet. I jämförelser är det viktigt att betänka att MdH är en av de största skolorna samt att HIA och Viborg har anordnat kurser vilket ger möjlighet för flera att delta.

Svårigheterna med att uppnå de önskade/planerade målen med mobiliteten kan spåras i det faktum att det i många fall är de internationella koordinatörerna som så att säga ”bjuder ut” mobilitetsstipendierna till hågade resenärer. Det blir en fråga om hur och om de kan ”sälja” en vistelse på ett annat universitet och om intresserade lärare/studenter finner detta attraktivt. För lärarna handlar det ofta om ifall de kan planera in det i sitt arbete. Mobiliteten bestäms av personliga kontakter, individuella preferenser, arbetstider och möjligheter. Att delta i internationellt arbete är inte alltid en aspekt av en medveten kompetensutveckling vare sig för läraren eller för institutionen, det är vanligen heller inte särskilt meriterande och stödet från ledningarna är inte alltid tydligt.

I en intervju i MdH:s magasin Delphi (Stenius 2005) säger nätverkets nuvarande koordinator att konkurrensen om Nordplusmedel är hård, trots detta är det svårt att ”*få tag på lärare som vill åka*”. En orsak antas vara att det är svårt att hitta en lucka i almanackan, att det kan vara

svårt att förena med familjeåtaganden, vara skrämmande att ge sig iväg och inte veta om man kan göra sig förstådd, samt att det tar mycket tid. Tydligare stöd från institutionerna, meritering och att relatera till eventuella profiler kan kanske bidra till att antalet utbyten ökar. En lärare sa att det var mycket arbete men gav mycket i utbyte, att undervisa på engelska, en både skrämmande och nyttig erfarenhet, uttrycktes som att *"Efter det kände jag att jag skulle klara av att göra vad som helst!"* Hon påpekade även att det varit mycket värdefullt att resa tillsammans med en annan kollega. Det gav möjligheter att kommunicera erfarenheterna och "bolla idéer" på plats.

Även studentmobiliteten har varierat. Under åren 1999 – 2003 har årligen mellan 10 och 25 stipendier beviljats för en tid av 4 till 12 veckor. I genomsnitt har perioden varit 8 veckor. Totalt har 87 studenter deltagit, vilket betyder ett årligt genomsnitt av 17 utbyten. Flest studenter har rest från MdH. Viborg har tagit emot det största antalet och har samtidigt det lägsta antalet utresande. För övriga varierar antalet utresande mellan 5 till 16. De norska studenterna helst åker till Danmark, Åland och till skolorna i Stockholm. Svenska studenter väljer hela nätverket, medan åländska studenter väljer Mälardalens högskola, Danmark och Norge. Danska studenter reser till Norge och till skolorna i Stockholm. Finska studenter reser till de båda Stockholmsskolorna samt till Danmark.

I sjuksköterskeutbildningarna sker studentmobiliteten till övervägande del som klinisk utbildning. Detta innebär att studenterna inte träffar andra studenter i kurser, de tillbringar liten tid på universitetens institutioner och kommer därmed inte att sätta några avgörande avtryck på institutionen. Det blir huvudsakligen en personlig erfarenhet men det finns ett undantag; under 2003 deltog en svensk student under 15 veckor i teorikurser i den internationella modulen i Viborg Danmark, där engelska var kursspråk.

Det analyserade materialet visar påtagliga skillnader mellan studenternas och lärarnas rapporteringar. Studenterna lyfte fram förväntningar och en viss osäkerhet inför resan medan lärarna oftast hade en specifik fråga att diskutera med andra kollegor. Lärarna reste vanligen under några få dagar för att få ta del av värdskolans erfarenheter inom något specifikt område, medan studenterna, vars resor omfattade upp till tolv veckor, fokuserade kulturella erfarenheter och hade vagare förväntningar inför resan. Lärarmobiliteten har även inneburit vissa möjligheter till pedagogiskt idé- och metodutbyte och även jämförande studier.

En sammanfattning av utsagor från lärare visade att man önskade en ökning av mobiliteten både bland lärare och bland studenter, att studenterna borde förberedas inför utbytesstudierna, att målet med utbytet borde tydliggöras, rapporteringen stramas upp och att studenterna i större utsträckning skulle kunna delta i den teoretiska undervisningen på värdinstitutionen. För att nå ökad mobilitet bland lärarna framfördes betydelsen av att utbyten måste planläggas, att de borde ses som en naturlig del av arbetet och även vara meriterande och ge någon form av "kredit", kanske i form av ett intyg. Även för lärare påpekades att rapporteringen måste bli mera strukturerad och synlig samt att rättigheter och skyldigheter, mål och regler för nätverksarbetet borde tydliggöras för såväl lärare som institutionernas ledning.

I studenternas rapporteringar framträder att det förutom kulturella vinster varit lärorikt att se hur vård bedrivs i ett annat land, att det finns skillnader mellan de olika länderna, samt att studierna inneburit en positiv egen utveckling. Kunskapsmässiga effekter var däremot svåra att urskilja. Liksom i lärarnas rapporter saknades kommentarer om effekter på den egna kompetensen, till exempel i termer av ökad kunskap, eller nya insikter. Detta kan givetvis bero på att sådana inte efterfrågats. En mera strukturerad rapportering skulle troligen innebära

mera arbete för den som rapporterar men även att rapporterna skulle kunna användas på ett annat sätt än som i och för sig intressanta beskrivningar av kulturella upplevelser i samband med utlandsvistelser.

Resultaten bekräftar det som redovisas av till exempel Brewer (2004) om behoven av förberedelser och uppföljning. Brewer beskrev en modell där studenterna i en ”Study abroad application” redovisat hur man tillämpat kunskaperna från sin förberedelse, att man erbjudit en ”Reintegration” med syftet att hjälpa studenterna komma tillbaka, ge erfarenheterna ökad betydelse genom reflektion och analys. Detta skulle även kunna ge underlag för utbildningsprogram, nya förberedelser och göra inläringen mera synlig. Få studenter hade emellertid tagit vara på möjligheten och de som gjort det var de som skrivit de mest innehållsrika utvärderingarna.

Slutsatser

Internationalisering skall främja kulturell kompetens i samhället, högskolan är platsen där denna kompetens utvecklas, satsningen på internationalisering har inte givit önskade resultat, begreppet måste vidgas från individ till institution. Studentmobilitet är endast *en* aspekt av internationell utbildning. För att mobiliteten skall vara effektiv måste den integreras med en internationalisering som startar på hemmaplan och som riktas mot samverkan mellan studier utomlands och studier hemma, en utvidgning som omfattar hela institutionen med läroplaner och aktiviteter där studenterna inte bara är åhörare utan även agerar.

Syftet med studier i annat land är att det skall berika studenterna på flera plan (se tex. HÖGUT, Brewer 2004, Leask 2004, Teekens 2005). I tidigare studier fokuseras huvudsakligen studenter, uppgifter om effekter på lärare eller institutioner är vanligen osynliga trots att man poängterar att internationalisering och mobilitet skall påverka hela den högre utbildningen. Caruna & Hanstock (2003) hävdar att det kan vara svårt att veta om en kurs som ges i ett annat land verkligen utvecklat studentens internationella eller interkulturella erfarenheter, i termer av respekt för andra människor, deras kultur, värderingar och levnadssätt. Det kan ju vara så att studier i ett annat land givit den enskilda individen erfarenheter som hon/han inte kunnat få hemma, men för att nya kunskaper skall kunna utvecklas måste även läroplaner, undervisnings- och inlärningsstrategier organiseras så att de ger möjligheter till kritisk reflektion som delas med andra i en kollektiv bearbetning. Författarna menar att i många områden behöver studenterna egentligen inte resa utomlands för att möta andra kulturer, det räcker med variationerna som finns i det egna landet. Att utnyttja det mångkulturella samhället och mångkulturella studentgrupper är en vanligen outnyttjad möjlighet. Problematiken är troligen den samma för lärarna. Sjuksköterskorna har ett likvärdigt globalt åtagande men ämnesbeskrivningar, utbildningsinnehåll och professionella krav varierar. Kulturkompetens är en aspekt av den professionella kompetensen, varför det professionella fältet borde problematiseras före utlandsstudier i sjuksköterskeutbildningar (Bentling 1995; Leininger 1981; Spector 2000; Watson 1988; WHO 1993).

Syftet med den beskrivning och kritiska granskning som presenterats i föreliggande rapport är att den skall skapa underlag för fortsatt arbete. Rapporten har visat att nätverkets ambitioner varit högre än utfallet, att mobiliteten ökat något, att utfallet vanligen beskrivits som personliga erfarenheter utan tydlig koppling till kompetens- eller kunskapsutveckling, samt att den internationalisering på hemmaplan, som kan vara en metod för utveckling, inte illustreras. Efter hand som rapporten blivit tillgänglig har emellertid kunskaper och erfarenheter som kan föras till området ”lärares tysta kunskap” blivit uppenbara. Analyser och slutsatser som

skrivits i rapporten har provocerat tankarna på ett sätt som inneburit att man kunnat sätta ord på erfarenheter som man inte nämnde vid de förfrågningar/intervjuer om att delge sina erfarenheter till arbetsgruppen som arbetat med rapporten. Författarnas tolkning och slutsatser fungerade alltså som en form av nya frågor i en intervjusituation; de bidrog till att ytterligare problematisera och belysa fältet.

Sammanfattningsvis överensstämmer resultaten med tidigare studier. Internationellt utbyte kräver *förberedelse och uppföljning* i termer av *reflektion* över såväl kunskap som erfarenheter, den måste delas med andra, såväl utbytes- som hemmavarande studenter, *utbytesstudenter måste involveras* i utbildningarna på ett medvetet sätt, kurser måste beakta *institutionernas profiler*, forskningsområden och ambitioner såväl som *pedagogiska ideologier* och tolkningar av *ämnese område* och det *professionella kunskapsfältet* om internationaliseringen skall få önskade effekter.

Frågor som:

- på vilka grunder väljer studenterna och lärarna utbytesorter?
- är någon institution särskilt attraktiv? I så fall varför?
- uttrycker mobiliteten en medveten strategi från institutioner eller personer?
- finns program/modeller för förberedelser och uppföljning?
- vilka är lärarnas erfarenheter?
- hur varierar ämnesområdet och det professionella fältet?
- utnyttjas det mångkulturella samhället/studentgruppen?

kan kanske illustrera det sublima spel som avgör vem som reser vart och varför. En lärare från Jyväskylä beskrev under Lesboskonferensen internationaliseringsprocessens fyra steg (Söderqvist 2001) där det första är student- och lärarmobilitet, det andra samverkan i läroplaner och i forskning, det tredje relaterar till institutionens IaH och det fjärde handlar om att saluföra sina resultat (commercializing outcomes.) Nordmannätverket är enligt denna modell på väg mot steg två. Ambitionerna med denna rapport är att bidra till nå högre nivåer och även inkludera forskningssamarbete och internationalisering av hemmainstitutionerna.

REFERENSLISTA

- Allen, M. & Ogilve, L. 2004. Internationalization of higher education: potentials and pitfalls for nursing education. *INT-NURS-REV*. 2004 Jun; 51 (2): 73-80.
- Bentling, S. 1992. *I idéernas värld. En analys av omvårdnad som vetenskap och grund för en professionell utbildning*. Uppsala Studies in Education 45. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Bentling, S. 1995. *Sjuksköterskeprofessionen. Vetenskapliga idéer och kunskapsutveckling*. Falköping: Liber utbildning.
- Bentling, S. 1998. *Nursing in Europe. Verksamhetsbeskrivning, forskningsinriktning och läraruppfattningar vid en utbytestskola i Frankrike och en i England*. Stockholm: Röda korsets Högskola. Research report.
- Bernthav, A. 2005. Intressant träff med huvudhandledare. *Psyklisten*. Informationsblad för psykiatrin i Västmanland. Landstinget Västmanland, Nr 5 maj, 14-15
- Brewer, E. 2004. *From Student Mobility to Internationalisation at Home*. Paper presented at the conference on "New Directions in International Education: Building Context, Connections and Knowledge. Beloit College, October 29-30 2004. www.beloit.edu/oie/conference/Brewer
- BIHUNE 2003. *Benchmarking Internationalisation at Home (IaH) in Undergraduate Nursing Education in Europe*. Final report. Socrates programme "General activities of observation and Analysis". Action 6.1. Växjö Universitet.
- Caruna, V. & Hanstock, J. 2003. *Internationalising the Curriculum: From Policy to Practice*. Paper presented at Salford University: Education in a Changing Environment 17-18 September 2003. www.edu.salford.ac.uk/her/pro.
- Crowther, P., Joris, M., Otten, M., Nilsson, B., Teekens, H. & Wächter, B. 2002. *Internationalisation at Home A position Paper*. Amsterdam: European Association for International Education (EAIE).
- Daniels, N., Bryant, J., Castano, R. A., Danetes, O. G., Kahn, K. S. & Pannarunothai, S. 2000. *Benchmarking of fairness for health care reform: a policy tool for developing countries*. Bulletin of the world Health Organisation, 2000, 78 (6).
- Giro, E. A. & Enders, B. C. 2004. **International education** partnership for practice: Brazil and the United Kingdom *J-ADV-NURS*. 2004 Apr; 46(2): 144-51.
- Ho, E., Bulman -Fleming, B. & Mitchell, B. 2003. *Course Internationalization: Engaging Students As Learning Resources*. University of Waterloo, Ontario: Canadian Bureau for International Education, 2003 Annual Conference.
- Högskoleverket 1997. *Quality assurance as support for processes of innovation. The Swedish model in comparative perspective*. National Agency for Higher Education Studies 1997:1 S.
- Högskoleverket 2002: *Nationella ämnes- och programutvärderingar Anvisningar och underlag för självvärdering*. Stockholm
- Jackson, N. & Lund, H. 2000. *Benchmarking for Higher Education*. Oxford: Society for Research into Higher Education & Open University Press.
- Kvale, S. 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Leask, B. 2001. Internationalisation: Changing contexts and their implications for teaching, learning and assessment. In L. Richardsson and J. Lindstone (Eds) *Flexible Learning for a Flexible Society*, 389-401. www.aset.org.au/confs./aset_hersa2000_proc/leaskl-51k.

- Leask, B. 2004. Internationalisation outcomes for All students Using information and communication technologies (ICTs). *Journal of Studies in International Education*, Vol.8 No 4, Winter 2004 336- 351.
- Lee, N. J. 1997. Learning from abroad: Benefits for nursing. *Journal of Nursing Management*, 5. 359 -365.
- Leininger, M. M. 1981. *Caring An Essential Human Need*. Detroit: Wayne State University Press.
- Leininger, M. M. 1997. Future Directions In Transcultural Nursing in the 21st Century. *Int. Nurs. Rew.* 44, 1, 19-23.
- Lennander, Å. 2004a. *Vi ses i manslogen - manliga homosociala processer i nordiska sjuksköterskeutbildningar*. Nordisk mansforskningskonferens, Södertälje: "Den Gode, den Onde, den Normale", 26 - 28 november 2004. Konferensbidrag.
- Lennander, Å. 2004b. *Vi ses i manslogen*. I *Yrken, makt och gestaltning*. Norrköping: Rapport från en konferens på Arbetets museum den 22-23 oktober 2003. Arbetets musems skrifserie 4.
- Merill, E. B. 1998. Culturally Diverse Students Enrolled in Nursing: Barriers Influencing Success. *Journal of Cultural Diversity*. Vol.5. No. 2, 58-66.
- Nilsson, B. 2000. Internationalising the curriculum. I *Crowter et al 2000*.
- Nordiska ministerrådet 2002: *Nordisk samarbaid innen högre utdanning Handlingsplan 2002-2004*. Styrningsgruppen for Nordisk samarbaid innen högre utdanning. HÖGUT.
- Nordplus. *Programbeskrivning 2004/05*. Nordiskt program för studenter, lärare och administratörer inom högre utbildning.
- Nordplus. *Programbeskrivning 2005/06*. Nordiskt program för studenter, lärare och administratörer inom högre utbildning.
- Nordplus-Nytt 1/2004
- Nordplus-Nytt 1/2005
- Otten, M. 2000. Impacts of cultural diversity at home. I *Crowter et al 2000*
- Omeri, A., Malcolm, P., Ahern, M. & Wellington, B. Meeting the challenges of cultural diversity in the academic setting. *NURSE. EDUC. PRACT.* 2003 Mar; 3(1): 5-22.
- Spector, R 2000. *Cultural Diversity in Health & Illness*. New Jersey: Prentic Hall.
- Stenius, E. 2005. *The Nordic Nordman Network*, Västerås: Mälardalens högskola. Delphi, No 1, 12-13
- Söderqvist, M. 2001. *The internationalisation and strategic planning of higher-education institutions : an analysis of Finnish EPS strategies*. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu ISSN 0356-889X
- Teekens, H. 2000. Teaching and learning in the international classroom. I *Crowter et al 2000*.
- Teekens, H. 2005. *Internationalization at Home a background paper*. Rotterdam, the Netherlands: International conference 9-10 May 2005. www.nuffic.nl/pdf/network
- Uhl, J. E. 1993. International Exchange –Students and Faculty. *Journal of Professional nursing*. Vol. 9. No.1 (January – February). 5.
- Watson, J. 1988. *Nursing: Human Science and Human Care a Theory of Nursing*. New York: National League of Nursing.
- WHO 1993. *Nursing in action: Strengthening nursing and midwifery to support health for all*. Copenhagen: European Studies No 48.
- Virtanen, A. & Mertano, S.1999. (Ed) *Learning by comparing. The Benchmarking of Administration at the Univeristy of Helsinki*. Helsinki: Publications of Higher Education Evaluation Council 12: 1999.

Woods Byrne, M. & Falk, K.1996. Philosophical Distanciation. An evaluation strategy for International Faculty Exchange in Health Sciences. *Nursing Leadership Forum*. 2 (4). Winter, 132-139.

Wächter, B. 2000. Internationalisation at home – the context. I *Crowter et al* 2000.

Ödman, P. J. 1995. *Kontrasternas spel, del I*. Stockholm: Nordstedts

ÖVRIGA KÄLLOR

Ansökningar till Nordplus för Nordmannätverket 1996 –2004

Nordplus-Bevilgningar till Nordman 1997 – 2004

Nordplusrapporter för Nordmannätverket 1999 – 2003

Rapporter från lärare och studenter

Referat & rapporter från nätverksmöten i Nordman 1995 – 2004

BILAGA 1 SAMARBETSAVTAL

mellan åtta nordiska institutioner med hälsovårdsutbildning som ingår i
nätverket NORDMAN
under Nordiska Ministerrådets NORDPLUSPROGRAM
Oktober 2001

Avtalet gäller mellan åtta nordiska institutioner av hälsovårdsutbildning som ingår i nätverket; Ersta & Sköndal Högskola, Institutionen för Vårdvetenskap, Sverige, Högskolen i Agder, Avdeling for helse og idrett, Norge, Jyväskylä Polytecnic, School of Health and Social Care, Finland, Mälardalens Högskola, Institutionen för Vård- och Folkhälsovetenskap, Sverige, Sophiahemmets sjuksköterskehögskola (idag Sophiahemmet Högskola), Sverige, Vest-Sjaelland Amts Sygeplejeskole, Slagelse, (idag Sygeplejeskolen i Slagelse), Danmark, Viborg Sygeplejeskole, Danmark, Ålands Vårdinstitut (idag Högskolan på Åland), Mariehamn, Åland.

Detta avtal kan också fungera som basis för eventuellt samarbete inom större europeisk sammanhang.

Detta avtal begränsar icke de deltagande institutionerna att ingå avtal med andra institutioner utanför detta nätverk.

1

Nätverket har som mål att främja samarbetet mellan de ingående institutionerna innanför ramen av Nordplus genom;

- student- och lärarutbyte
- gemensam planering av curriculum och ämnes- och metodutveckling
- gemensam kursverksamhet (intensivkurser)
- forskning och utveckling

2

För studenter är minimitiden fyra veckor men längre utbytesperioder eftersträvas. Studierna kan innehålla såväl teoretisk som praktisk utbildning.

3

Vid urval av studenter till Nordplus gäller följande urvalskriterier:

- intresse för och deltagande i internationaliseringsverksamhet vid hemskolan
- godkända studieresultat
- goda språkkunskaper i värdlandets språk eller goda kunskaper i engelska
- goda personliga egenskaper

Hemskolan avgör vilka studenter den vill sända till studier i utlandet. Mottagande skolan sörjer för anskaffandet av studieplatser i utbildningen för perioden och avgörandet av praktikplatsen.

4

Varje nätverksskola väljer ut en kontaktperson för sin institution. Kontaktpersonen är ansvarig för:

- att upplysa om antalet studenter och lärare för respektive nätverksskola sänds till koordinatör
- att ansökningarna och övrig utbildningsinformation exempelvis om kursplaner och önskemål om bostad sänds till den mottagande institutionen

- att kortfattad information till gäststuderande och –lärare utarbetas lokalt och sänds till ansökanden i god tid före utbytesperioden
- att information om Nordplus når till den enskilde skolans lärare och studenter
- att vägledare/handledare väljs ut till såväl gästlärare som gäststudenter

5

Gäststudenter har samma rättigheter och skyldigheter som den mottagande skolans egna studenter. Gäststudenter är befriade från studieavgifter, men har själva med hjälp av Nordplus-stipendium och studiestöd från hemlandet ansvar för övriga omkostnader, såsom rese-, bostads- och matutgifter m.m. Vårdskolan bistår med anskaffandet av bostad till gäststudenter. Vårdskolan eftersträvar att gäststudenter möts vid ankomsten och att sociala aktiviteter arrangeras för dem under utbytesperioden.

6

Studieperioden vid gästskolan skall tillgodoräknas i sin helhet vid hemskolan. Kunskapsprov och tentamen avlägges i princip i överenskommelse med gästskolans regler såvitt inget annat är avtalat.

Vårdskolan utfärdar utlåtande eller bedömning över genomförda studier och tentamen i överenskommelse med nätverkspartner.

7

Lärarytbytet följer i likhet med studentutbyte, bestämmelserna i Nordplus.

Minimitiden är en vecka men längre perioder eftersträvas. Den mottagande institutioner skall godkänna lärarytbyte i förväg. I den utsträckning det är möjligt, bistår vårdskolan med anskaffandet av bostaden.

Vårdskolan väljer ut en kontaktperson till gästläraren. Gästläraren deltar i undervisning och övriga aktiviteter innanför den mottagande skolans verksamhet liksom i forsknings- och utvecklingsarbete.

Läraren beviljas tjänstledigt med lön från hemskolan, men betalar själv med hjälp av stipendiet rese-, bostads-, matutgifter och andra meromkostnader vid utlandsbesöket.

8

Såväl studerande som lärare utfärdar en skriftlig rapport om utbytesperioden till kontaktpersonen på hemskolan, som sänder en kopia till vårdskolans kontaktperson. Dessutom genomför studerande en evaluering av utbytesperioden under den sista utbytesveckan.

9

Nätverket ledes av en styrelse bestående av kontaktpersonerna vid de åtta nätverkskolorna. Den överordnande administrationen leds av en koordinator som väljs bland och av nätverksparterna för två år åt gången. Styrelsen samlas en gång om året.

10

Koordinatorn är ansvarig för ansökan om ekonomiska medel till Ministerrådet på grundval av de förslag som kontaktpersonerna insänder från varje närverksskola.

Kopia av ansökan och material från Nordiska Ministerrådet sänds av koordinatortill kontaktpersonerna som är ansvariga för att informationen når alla involverade på den enskilda skolan.

Nätverkets medel rekvireras och förvaltas av koordinatortens hemskola. Utbetalning av medel till nätverkets parter sker i överensstämmelse med bestämmelserna inom Nordplus och enligt riktlinjerna inom nätverket Nordman.

Avtalet träder i kraft omedelbart efter att parterna har undertecknat det och gäller tills vidare eller till dess att någon av parterna har sagt upp varvid sex månaders uppsägningstid tillämpas.

Oktober 2001

Underskrifter och institutionernas stämplat

BILAGA 2 TABELLER ÖVER LÄRAR- OCH STUDENTMOBILITET

Årsvis redovisning av lärar- och studentmobilitet inom nätverket Nordman för 1999-2003. Ingående skolor är: Ersta & Sköndal högskola, Sverige (E&S), Högskolan i Agder, Norge, (HIA), Jyväskylä Polytechnic, Finland (JyPoly)), Mälardalen högskola, Sverige (MdH), Sygeplejeskolen i Slagelse, Danmark (Slag), Sophiahemmet högskola, Sverige (So), Sygeplejeskolen i Viborg Amt, Danmark (Vib), Högskolan på Åland (Åland).

Lärarmobilitet

Tabell 1. Lärarmobilitet 1999.

Till	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)
Från							
E&S (S)							
HIA (N)							
JyPoly (SF)							2
MdH (S)			1				
Slag (Dk)				1			
So (S)							
Vib (Dk)							

Tabell 2. Lärarmobilitet 2000.

Till	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)	Åland
Från								
E&S (S)							1	
HIA (N)							3	
JyPoly (SF)							1	
MdH (S)		1					4	
Slag (Dk)	1							
So (S)							1	
Vib (Dk)								
Åland								

Tabell 3. Lärarmobilitet 2001.

Till	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)	Åland
Från								
E&S (S)								
HIA (N)								
JyPoly (SF)							1	
MdH (S)								
Slag (Dk)								
So (S)								
Vib (Dk)			2					
Åland								

Tabell 4. Lärarmobilitet 2002.

Till	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)	Åland
Från								
E&S (S)		1						
HIA (N)							3	
JyPoly (SF)		1					1	
MdH (S)		2			1			
Slag (Dk)		3						
So (S)		2						
Vib (Dk)		3						
Åland						1		

Tabell 5. Lärarmobilitet 2003.

Till	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)	Åland
Från								
E&S (S)		1						
HIA (N)				1				
JyPoly (SF)		2						
MdH (S)		1			1			
Slag (Dk)								
So (S)		1						
Vib (Dk)				2				
Åland		1						

Studentmobilitet

Tabell 6. Studentmobilitet 1999*.

Till	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)	Åland
Från								
E&S (S)							2	
HIA (N)								
JyPoly (SF)								
MdH (S)		1						
Slag (Dk)	2							
So (S)								
Vib (Dk)		1						
Åland	1			2				

* Mobilitetsperiod i genomsnitt: 10 veckor

Tabell 7. Studentmobilitet 2000*.

Till	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)	Åland
Från								
E&S (S)			1				3	
HIA (N)							5	
JyPoly (SF)							2	
MdH (S)							2	2
Slag (Dk)		1				1		1
So (S)							3	1
Vib (Dk)								
Åland								

* Mobilitetsperiod i genomsnitt: 6 veckor

Tabell 8. Studentmobilitet 2001*.

Till	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)	Åland
Från								
E&S (S)								
HIA (N)								
JyPoly (SF)	1					1	3	
MdH (S)		1					2	2
Slag (Dk)								
So (S)								
Vib (Dk)								
Åland								

* Mobilitetsperiod i genomsnitt: 10 veckor

Tabell 9. Studentmobilitet 2002*.

Till	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)	Åland
Från								
E&S (S)			1					
HIA (N)	4							2
JyPoly (SF)	1					1		
MdH (S)		1			1		1	2
Slag (Dk)	1							
So (S)								
Vib (Dk)								
Åland				5				

* Mobilitetsperiod i genomsnitt: 9 veckor

Tabell 10. Studentmobilitet 2003*.

	Till	E&S (S)	HIA (N)	JyPoly (SF)	MdH (S)	Slag (Dk)	So (S)	Vib (Dk)	Åland
Från									
E&S (S)									
HIA (N)		2						2	1
JyPoly (SF)		1							
MdH (S)			4	4		2		1	3
Slag (Dk)					1				1
So (S)			1						
Vib (Dk)									
Åland					3				

* Mobilitetsperiod i genomsnitt: 8 veckor